АХА ДҮҮНЭРЭЙ БАТА ЖАГСААЛ

СССР

Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-һээ гарана | № 306 (14020) | 1972 оной декабриин 29, пятница | Сэн 2 мүнгэн

ЭГЭЛ БҮЛЭБДИ

Хүндэтэ уншагшад! Сибирь болон Алас-Дурна зүгэй номито республикануудай, областьнуудай газетэнүү- нэгэдэмэл номер танай үрда хэбтэнэ. Эндэ толилог- он материалнуудые уншаад, бодолгото болон һуяя, нү- . Тэрэнэй авторнууд—Буряадай, Тувын, республика- удай, Хакасай, Горно-Алтайн, Еврейн автономито об- тнин промышленностиин, хүдөө ажахын болон соёл ьтурын хүдэлмэрилэгшэд. Коммунис партиин хүтэлбэ- доро нютагтань болоһон айхабтар ехэ хубилалтанууд, дуудай хани барнсаанай агуу хүсэн, түрэл хизаар ту- һаа тэдэнэр омогорхолтойгоор бэшэнэ.

Россиин бүтүү бүглүү булан байһан газарнуудта мү- промышленна томо предприятинууд, шэнэ хотонууд, онууд бодхоогдожо, түмэр харгы татагдаа, эрдэм ын түбүүд байгуулагдаа. Буряадууд, тувинцууд, хака- , алтайнхид, еврейнүүд, олон яһатанай түлөөлэгшэд ой зэтэй коллективүүдтэ инженерээр, эрдэмтээр, эм- эгшээр, багшаар хүдэлжэ, арадай ажахын бүхы һал- нуудые хүгжөөлсэнэ, гүрэн түрын удха шанартай ы ябуулна.

Арад зонойнай ажабайдалда айхабтар ехэ хубилалта- болоо. Мүлжэн дарлагша ангинууд, хүдэлмэригүйдэ- бадал үгы хэгдэжэ, национальна кадрнууд бэлэдхэг- , хүдэлмэришэн ангиин болон таряашадай холбоон ба- а, марксизм-ленинизмын үзэл суртал илан мандаа, араа социалис, түхэл маягаараа национальна соёл ьтура хүгжэн ерээ. Түүхэтэ шэнэ хани нэгэдэл—со- арад бии болоо.

Буржуазно-националис үзэл сурталые совет хүнүүд ядана, капитализмын политика болон дүй дүршэлые буруушаана. Хэнэйшье мэдэһээр, Хойто Америкэдэ һүүдаг индеец яһатанай хуби заяан эли ха юм. Тии- Америкын Холбоото Штадуудта негрнүүдые мүрдэ- Вьетнамай хото, тосхонуудые зэрлигээр бомбододог, угалиин патриодуудые зэрлигээр аладаг барнмта- капитализмын нюур шарайе тодоор харуулна.

Национальна асуудал гээшые капитализм шиидхэхэ лтүй. Энэ асуудал имагтал социалис обществодо дхэгдэнэ. Дэлхэйн арадууд энээнние үдэрһөө үдэртэ ожо эхилэнхэй.

Советскэ Союзда ажалшадай улам ехээр талархажа анһаа айшаһан, капитализмые химэлэн үмхирүүлдэг лдөөнүүдые ажалшадһаа нюуха, халхалхаар һэдэһэн жуазна номнолшод манай Эхэ орон тухай муу муу- үгэ тараана, амжалтануудыемнай тоохогүйе оролдо- совет арадуудай хоорондохи харилсаа холбооые хар- лаа тэбдэнэ, аха дүүнэрэй хоорондо үһөө хёмороо та- е эрмэлзэнэ.

Буржуазна үзэл сурталшадай эдэ оролдолгонууд дэмы Үнэн үгэ, үнэн байдал гээшые хэнһээшье халхал- нюухын аргагүй ха юм.

Капиталис оронуудай түрүү үзэл бодолтой хэблэл за- үдта мүрдүүлээшье һаа, СССР тухай үнэн үгые ун- шадтаа хүргэхые оролдоно. Һаяхан манай орондо д ошоһон хариин журналистнуудай үгэнүүд энээндэ шэ болоно.

«Канаден трибюн» гэжэ Канадын газетэдэ иигэжэ бэ- э: «Енисей мүрэнэй эрьеын арадууд социалис дэл- таһаршагүй хуби боложо, ород аха дүүнэртэеэ ээм- э тулалсан ажаллана, мантан томо промышленность он хүдөө ажахыгаа хүгжөөнэ». «Акахата» гэһэн Япо- газетэ иигэжэ мэдээсэнэ: «Революциин урда тээ Бу- орон сүлэлгын газар байгаа. Тэрэнэй газар дээрэ эхэн 16 предприяти бии һэн. Буряадууд үзэг бэшэг- шахуу бэлэй. Мүнөө энэ автономно республикада ышленна 300 гаран предприяти, «АН-24» түхэлэй лет бүтээдэг авиационно завод тэдэнэй дунда бии». вет орондо ажаһуудаг арадуудай бүрин адли эрхэ хариин хэблэл атаархангяар бэшэхэ зуураа, нацио- соёл культурын амжалтануудые, совет хүнүүдэй уудалай һайжарһые онсо тэмдэглэнэ. «Морнинг гэһэн Англиин газетын корреспондент иигэжэ бэ- : «Буряадороной Зэдын район ошоошомнай мүнөө- болотор һанаан сооһоом гаранагүй. Энэ хүдөө газар- 40 гаран клуб болон соёлой байшан, 28 библиотекэ һайнаар түхеэрэгдэһэн хүүгэдэй саадууд бүхы кол- совхозуудтань бии байна. Хүүгэдые эрдэмдэ һургал- нэ элүүрые сахилга миини ябаһан районуудта ямар ар табигданхай гээшэб! Энээнние мартахаар бэшэ б даа. Манай хизаарай алишье райондо иимэ юумэ ша болоно. Мүнөөдэр энэ номертоо Сибирь болон -Дурна зүгэй ямаршье область, республика тухай дэлгэрэнгыгээр хөөрэжэ болохо байгаа. Эндэ толи- оһон материалнууд Совет засагай жэлнүүдтэ Сиби- , Алас-Дурна зүгэй область, республикануудай та- шагүй болотороо хубилһые, хүгжэн һалбарһые эли- р харуулна.

Совет арадуудай эбтэй зэтэй гэр бүлэнүүд түүхэдэ бэлдөөгүй амжалтануудые туйлаа. Тиихэдэ КПСС-эй V съездын шиидхэбэринүүд манай урда айхабтар асуудалнуудые табижа, ерээдүйн һайхан ордониие түргөөр бодхоохыемнай уряална.

Манай ороной али олон үндэһэ яһатанай түүхэтэ илал- уд, совет арадай гаталһан жэшээтэ һайхан замые СС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежнев СС-эй Центральна Комитедэй, СССР-эй Верховно эй, РСФСР-эй Верховно Соведэй баярай хамтын суг- дээрэ «Совет Социалис республикануудай Союзай лэй ой тухай» гэһэн элидхэл соогоо гүн гүзэгыгөөр улан хэлээ. Зүб даа, Ленинэй партиин сэсэ мэргэн далга доро жабхаланта һайхан ажабайдал зохёохо а хүртэһэндөө, дэлхэйн арадуудта үнэн зүб замыень байһандаа бидэ омогорхонобди.

уу багша Ленинэй национальна политикын ашаар арадуудай хани барнсаан наран шэнгеэр мандана. эзнэр нэгэ гэр бүлэбди!

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ:

Биробиджанай гуталай фабрикын конвейерэй ок.

Улаан-Үдын нарин сэмбын фабрикын нэхэл- цех соо.

Маралнууд. Хадата Алтайн марал үсхэбэрил- жахынууд орон соогоо хаа-хаанагүй суурха- болонхой.

Электровозой машинист В. Е. Ербягин орёо техникэ шудалһан олохон хакасуудай нэгэн

О. ОХЕМЧИК, А. ИСТОМИН, М. ШЕСТОПАЛОВ, М. ТУТАРКОВ гэгшэдэй фотонууд.

МАЛШАД, ТАРЯАШАДАЙ МАГТААЛ

Мухар-Шэбэрэй аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой малшад болон таряашадай баярай суглаан уржадэр болобо. Байгша ондо ажахын хүдэлмэрилэгшэд социалис мүрысөөндэ эрхимлэжэ, Ойн баярай хүндэлэлэй тэмдэгтэ хүртэһэн. КПСС-эй Буряадай обкомой секретарь В. Ф. Лысов суглаарагшадай нэрьемэ альга ташалган доро Ойн баярай хүндэлэлэй тэмдэг барюулха зуураа ажалдаа бүри ехэ амжалта туйлахыень хүсэбэ. Одон совхозой, «Искра» колхозой парткомой секретарь Д. Б. Жамсаранов, А. П. Мальцев болон бусад амаршалгын үгэ хэлээ.

Ажахын туйлаһан амжалта тухай тобшохоноор хэлэжэ үгэмөөр. Байгша ондо сагай уларилай хэр бэрхэшээлтэй байбашье, эндэхи механизаторнууд габшагай бэрхээр ажаллажа, орооһо тарянай һайн ургаса хуряажа абаба. Мүн эндэ ажал хэрэгээ һайн мэдэхэ малшад олон. Колхозой эрхим һаалишан С. Я. Иванова жэлэй туршада үнеэн бүриһөө 200 килограмм һү һааха түсэбөө 350 килограммаар үлүүлжэ, суг хүдэлдэг нүхэдтөө габшагай ажалай ёһотой жэшээ харуулба. Һаалишад К. П. Брылёва, Г. Н. Брылёва, А. И. Кравцова, Р. Хайрулина гэгшэд жэлэйнгээ түсэб 11 һарын туршада амжалтатайгаар дүүргээ.

Ажахын һаалишад болон малшад 1972—73 онуудай үбэлжэлгые эрхим һайнаар үнгэргэжэ, 9 һарын туршада үнеэн бүриһөө 1400 килограмм һү һааха, 5100 центнер һү, 1580 центнер мяха, 151 мянган үндэгэ гүрэндэ худалдаха социалис уялгаяа нэрэтэй солотойгоор дүүргэхын тула шармайн ажаллана.

Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз табан жэлэйнгээ түсэбтэ даабарие 4 жэл 6 һарын туршада дүүргэхэ тухайгаа элирхэйлэн мэдүүлнэ. Түрүүшын 2 жэлэй түсэбһөө гадуур эндэ 2 мянган центнер һүн, 1500 центнер мяхан, 3 мянган центнер орооһо тарян гүрэндэ тушаагдаа.

Б. ЖАМБАЛОВ,
манай корр.

ҮНДЭР ШАГНАЛДА ХҮРТЭГШЭД

ГҮНДЫНХИДЭЙ БАЯР

ССР Союзай тогтоһоор 50 жэлэй ойн хүндэлэлдэ дэлгэрһэн Бүхэсоюзна социалис мүрысөөндэ оролсоһон Яруунын совхозой ажалшад түсэбтэ табан жэлэй хоёрдохи жэлдэ урдаа тохёолдоһон бүхы бэрхэшээлнүүдые дабан гаража, ажалай нилээд амжалтануудые туйлаһан байна. Энэ жэлэй үнгэрһэн 11 һарын туршада гүрэндөө 8630 центнер гэхэ гү, али тогтоогдоһон даабариһаа 630 центнер үлүү мяха тушааһан байна. Энэ үедэ бүхыдөө 25.622 центнер һүн гүрэндэ тушаагдаа гэхэ гү, али нёдондоной хиһоо 1099 центнерээр ехэ байба. Гүрэндөө 695 центнер нооһо худалдаха түсэбтэй байбал, тэрэнээ 840 центнертэ хүргөө.

Бүхэсоюзна социалис мүрысөөндэ иимэ амжалта туйлаһанай түлөө тус совхоз КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй болон ВЦСПС-эй ойн баярай Хүндэлэлэй тэмдэгээр шагнагдаһан байгаа.

Энэ ехэ шагналые барюулгын баярта зорюулагдаһан суглаан совхозой соёлой байшан соо һаяхан болобо. Совхозой парткомой секретарь Н. А. Зайцев баярай суглаа нээжэ, КПСС-эй ЦК-гай гэшүүн, партиин Буряадай обкомой нэгэдэхи секретарь нүхэр А. У. Модогоевто үгэ үгэбэ. Нүхэр Модогоев үгэ хэлэхэ зуураа, һаяхан манай ороной ниислэл хотодо, Кремлиин Съездүүдэй ордон соо болоһон КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй болон РСФСР-эй Верховно Соведүүдэй хамтын заседани тухай тодорхойгоор тогтожо, Яруунын совхозой ажалшадай туйлаһан амжалтануудые магтажа, түсэбтэ табан жэлэй гурбадахи жэлдэ хүдөөгэй ажалшадай урда байһан зорилгонууд тушаа хэлээ. Саашань А. У. Модогоев совхозой коллективые дээдэ шагналда хүртэһэндэнь баяр хүргөөд, суглаарагшадай нэрьемэ альга ташалган доро совхозой директор Б. Э. Жамсуев, парткомой секретарь М. А. Зайцев болон суглаанай президиумэй бусад гэшүүдтэ КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй болон ВЦСПС-эй ойн баярай Хүндэлэлэй тэмдэг барюулба.

Шагналда хүртэһэн коллективые партиин Яруунын райкомой нэгэдэхи секретарь К. А. Албашеев болон хүршэ ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд халуунаар амаршалһан байна. Удаань совхозой түрүүшүүл трибунада гаража, парти, правительстводаа баясхалан хүргэжэ, шэнэ жэлдэ бүри һайнаар ажаллаха байһанаа мэдүүлээ.

Баярай энэ суглаан дээрэ совхозой коллектив 1973 ондо бэелүүлхэ социалис уялгануудаа баталан абаа. Шэнэ жэлдэ гүрэндөө адагынь 27 мянган центнер һү, 9 мянган центнер мяха (түсэбынь 8700 центнер), 850 центнер нооһо (түсэбынь 750 центнер) тушааха гэжэ шиидээ. Гадна малшан бүхэн, малшадай коллектив бүхэн тодорхой уялгануудые абаһан байна. Ажалай түрүүшүүлые моральна болон материальна талаар урмашуулха мүрысөөнэй гурим совхозой партком, рабочком болон дирекци тодорхойлжо, суглаарагшадта соносхоо.

Баярай суглаанда хабаадагшад совхозой коллективэй ажалые үндэрөөр сэгнэһэндэнь баяр хүргэжэ саашадаа бүри һайнаар ажаллаха тухайгаа КПСС-эй ЦК-да телеграмма ябуулаа.

Суглаанай эсэстэ соёлой байшангай эдэбхитэд, мүн республикын элитэ артистнууд ехэ концерт табяа

Ю. КОРКИН.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: КПСС-эй ЦК-гай гэшүүн, партиин Буряадай обкомой нэгэдэхи секретарь нүхэр А. У. Модогоев Яруунын совхозой түлөөлэгшэдтэ КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй болон ВЦСПС-эй ойн баярай Хүндэлэлэй тэмдэг барюулжа байна.

Ц. ЦЫРЕНЖАПОВАЙ фото.

АМЖАЛТАЯА АРЬБАДХАХАБДИ

Баргажанай леспромхозой хүдэлмэришэд социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлжэ, республикынгаа модошодой дунда жэл бүхэндэ түрүү һууринуудай нэгые эзэлжэ гарадагараа мэдээжэ юм. Энэшье жэлдэ манай леспромхозой коллектив модо бэлэдхэхэ жэлэйнгээ түсэб декабриин 25-да дүүргэжэ, Эхэ оронойнгоо барилганuудта 370 мянган кубометр модо эльгээбэ. Туйлаһан амжалтаяа улам арьбадхан, жэлэй дүүрэтэр түсэбһөө гадуур үшөө 14 мянган кубометр модо бэлэдхэхэбди.

ССР Союзай байгуулагдаһаар 50 жэлэй ойдо зорюулан, Бүхэсоюзна социалис мүрысөөндэ түрүү һуури эзэлжэ, Ойн баярай Хүндэлэлэй тэмдэгтэ хүртэһэндөө манай леспромхозой хүдэлмэришэд ехэ баяртай.

КПСС-эй обкомой бюрогой гэшүүн, облпрофсоведэй түрүүлэгшэ Л. С. Асеев КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, ВЦСПС-эй ойн баярай Хүндэлэлэй тэмдэг манай коллективтэ барюулхадаа, ажалдаа бүри ехэ амжалта туйлажа ябахыемнай хүсэһэн байна.

Ойн баярай Хүндэлэлэй тэмдэг абалгын баярай суглаанда хабаадагшад 1973 оной социалис уялгануудые баталан абаба. Эдэнэр Буряадай автономито Совет Социалис Республикын байгуулагдаһаар 50 жэлэй ойн Хүндэлэлдэ ажалай вахтада жагсахадаа, хахад жэлэйнгээ түсэбые болзорһоонь урид дүүргэжэ, түсэбһөө гадуур хэдэн мянган кубометр барилгын модо бэлэдхэхэ уялга абаһан байна.

К. ЗАВАРУХИН.
Баргажанай леспромхозой парткомой секретарь.

ХЭЛЭҺЭНДЭЭ ХҮРЭЭ

Сотниковой шубуунай фабрикын коллектив ССР Союзай байгуулагдаһаар 50 жэлэй ойн хүндэлэлэй социалис мүрысөөндэ оролсожо, дээшэлүүлэгдэһэн уялгануудые абаһан байгаа. Ойн баярай жэлдэ түсэбэй ёһоор хамтадаа 30 миллион үндэгэ абаха байбал, тэрэнээ 2 миллионоор үлүүлэн дүүргэхэ гэжэ тус коллективэй уялганууд соо хэлэгдэһэн бэлэй. Хэлэһэн үгэеэ хэрэг дээрэнь бэелүүлхын тула фабрикын хүдэлмэришэд ехээр оролдоо. Жэлэй эхинһээ хойшо тэдэнэр 32 миллион 300 мянган үндэгэ суглуулаа. Тэрэнэй ашаар 29 миллион үндэгэн гүрэндэ худалдагдаһан байна. Фабрикын коллектив арга боломжонуудаа тооложо үзөөд, жэлэй дүүрэтэр үшөө 1 миллион 200 мянган үндэгэ абаха гэжэ шиидэбэ.

Ойн баярай жэлэй социалис мүрысөөндэ коммунист Ю. С. Айсуевай ударидадаг бригадын гэшүүд онсо шалгараа гэжэ тэмдэглэлтэй. Тус бригадын гэшүүд бүхы фабрикада суглуулагдаһан үндэгэнэй хахадыень шахуу — 14,5 миллион үндэгэ абажа, социалис уялгануудай дүүргэлтэдэ горитойхон хубитаяа оруулба.

Ойн баярай жэлдэ абаһан социалис уялгануудаа фабрикын коллектив амжалтатай бэелүүлээд, үндэгэ абалгаяа бүри ехээр абаха зорилготой ажаллажа байна.

А. НАГАСЛАЕВ.
Улаан-Үдын аймаг.

###Ород арадай оньһон үгэнүүд

Арадуудай хани барисаан
Алта мүнгэнһөө үнэтэй.
* * *
Бултадаа нэгэнэйнгээ түлөө,
Гансааран бултанай түлөө.
Тиибэл хэрэгшни —
амжалтатай.

Хани барисаанай батал һаа,
Хангай Оромнай бэхил даа.
* * *
Хүтэрэлдэһэн ханинар
Хүсэтэй байдаг хэнһээшье.
* * *
Гани гэһэн гансааран,
Бидэ гэһэн олоорон.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумдэ

Үсэгэлдэр 16 часта Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй ээлжээтэ заседани боложо, Буряадай АССР-эй наймадахи зарлалай Верховно Соведэй табадахи сессиин хүдэлмэридэ хабаатай асуудалнуудые хаража үзөө.

Президиум Буряадай АССР-эй арадай Ажахын 1973 оной Гүрэнэй түсэб, республикын 1973 оной Гүрэнэй бюджет ба 1971 оной бюджедэй гүйсэдхэлтэй Верховно Соведэй саг үргэлжын комиссинуудай уридшалан танилсаһан тухай түсэблэлтэ-финансын комиссиин мэдээсэл шагнаад, бэлдэгдэһэн асуудалнуудаар тобшолол хэжэ, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй үзэмжэдэ табиха гэжэ шиидхээ.

БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ СТАРЕЙШИНЭНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ЗАСЕДАНИ

Декабриин 28-най 17 часта Соведүүдэй байшангай конференц-зал соо Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Старейшинэнүүдэй заседани боложо, Буряадай АССР-эй наймадахи зарлалай Верховно Соведэй табадахи сессиин зүбшэхэ асуудалнуудые хаража үзөөд, сессиин хүдэлмэриин гурнмые баталаа.

НААС СССР

СҮЛӨӨТЭЙ, АДЛИ ТЭГШЭ ЭРХЭТЭЙ

ХҮГЖЭЛТЫН ШАТАНУУД

Буряад орон

Буряадта промышленна продукци гаргалга 1940 онойхидо орходоо нилээд ехэ болоо: 1960 ондо—3,2 дахин, 1965 ондо—4,9 дахин, 1970 ондо—8,7 дахин.

Юһэдэхи табан жэлэй түсэбэй ёһоор 1975 ондо республикын промышленна үйлэдбэриин хэмжээн 1970 онойхидо орходоо 1,5 дахин ехэ болохо байна.

* * *

Һүүлэй арбан жэлнүүдтэ Буряадта мяха абалга 59 мянган тонноһоо 82 мянган тонно, һү һаалга—163 мянган тонноһоо 218 мянган тонно, үндэгэн—101 миллионһоо 192 миллион, нооһо хайшалалга—4015 тонноһоо 5198 тонно хүрэтэр ехэ болоһон байна.

Юһэдэхи табан жэлэй туршада мяхан—36,5, һүн—24,1, үндэгэн—37,5, нооһон 33,7 процент ехээр абтаха.

* * *

Гүрэнэй болон кооперативна предприяти, организацинуудай капитальна һомологолго наймадахи табан жэлэй туршада хоёр дахин ехэ болоо һэн.

Капитальна һомологолгын ургаһанай ашаар томо 40 объектнүүд баригдаха байна. Тэрэнэй тоодо: Сэлэнгын целлюлозо-картоной комбинат, Галуута нуурай ГРЭС-эй түрүүшын ээлжээн, хүдөө ажахын машинануудые хэдэг завод, хүүргын түхеэрэлгэнүүдые гаргадаг заводой түрүүшын ээлжээн, түмэр-бетон зүйл, перлит-бетон ханануудай блогуудые бүтээдэг завод, трикотажан, гуталай фабриканууд болон бусад.

* * *

Табан жэлэй туршада байрын 1 миллион 685 мянган дүрбэлжэн метр талмай ашаглалгада үгтэхэ зэргэтэй.

* * *

Мүнөө республика дотор 611 һургуули, дээдэ хэдэн һургуули болон 23 техникум бии. Буряадтамнай 41,7 мянган студентнэр һурана.

ХАНИ БАРИСААНҺАА ЭХИТЭЙ

Би үг гарбалаараа хүдэлмэришэнби. Минии эсэгэ Николай Прокопьевич Оширов манай завод барилсаа һэн. Тиигээд һүүлдэнь шэнэ мэргэжэлтэй боложо, шэрэм шудхалгын цехтэ олон жэлдэ хүдэлөө һэн.

Буряад хүн—индустриин мэргэжэлтэд. Мүнөөдэр энэмнайшье гайхалтай бэшэ болоо. 50 жэлэй саада тээ Буряад оромнай ямар байгаа һэм гэжэ һанахада, тон һонин. Октябриин хубисхалай урда тээ заахан хэдэн мастерской, арһанай заахан завод эндэ байһан...

1932 ондо парти болон комсомолой уряалаар Эхэ оронойнмай зүг бүхэнһөө хүнүүд Буряадтамнай ерэжэ, манай заводые барилсажа эхилээ. Воронеж, Курск, Орлов, Тамбов хотонуудай түлөөлэгшэд, Ураалай урашуул, Москва, Харьковай хүдэлмэришэд, ородууд, украинецууд, белорусууд, татарнууд, казахууд, таджигууд, башкирнууд, буряадууд — янза бүриин хэлэтэн, олон яһатан эндэ суглараа. Анхандаа заха холын хизаар гэгдэһэн Дээдэ-Үдын тужа соо шэнэ барилгын һуури табиһан эдэ хүнүүдэй баатаршалга гайхамшаг. Һүхэ, хюрөө, хүрзэ, тармуур тэрэ үеын «техникэ». Байгал шадарай хүйтэн шэрүүн үбэл хүнүүд майхан, вагон, бараагууд соо ажаһуугаа.

Тэдэнэй баатаршалгые мүнөө бидэнэр гайхахал ёһоороо гайханабди. Нимэ хүшэр байдалда байгаад, заводой түрүүшын хоёр цехые ашаглалгада үгэһэн эдэ зоригтой хүнүүдэй урда малгайгаа абан дохинобди.

1934 оной апрелиин 30-най 17 сагта хайлуулагдаһан түрүүшын хоёр тонно шэрэм үгтөө һэн. Мүнөө манай заводой музей соо ороо һаа, В. И. Ленинэй багашаг бюстые заатагүй харахат. Түрүүшын хайлуулагдаһан шэрэмһээ бүтээгдээ ха юм. Энэмнай хадаа барилгашадай болон заводой түрүүшын хүдэлмэришэдэй агуу багшадаа айхабтар ехэ дуратай байһанай ганса тэмдэг бэшэ, гайхамшаг хэрэгүүдэй эхин дээрэ зогсоһон Владимир Ильич Лениндэ манай арадай үнэн сэхэ, гүнзэгы мэдэрэлэй һүлдэ мүн.

Манай заводой баригдаһан ушар сэгнэшэгүй ехэ удха шанартай юм. Энэмнай юрэл шэнэ предприятиин тэр баригдаа бэшэ, харин республикымнай индустриин ерээдүйн үндэһэ һуури табигдаһан байгаа ха юм. Манай завод хадаа индустриальна Буряадай түрүүшын үлгы гэһэн омог нэрэеэ дүүрэн харюулжа, һайн мэргэжэлтэй хүдэлмэришэдые, үйлэдбэриин хүтэлбэрилэгшэдые бэлэдхэдэг һургуули болоо һэн. Авиационно заводой цехүүдые ашаглалгада үгэхэ, һая мүндэлэн бии боложо байһан коллективые дүй дүршэлдөө һургаха хэрэгтэ манай хэдэн зуун хүдэлмэришэд, техникүүд, инженернүүд хүсэ шадалаа зорюулаа һэн. Өөһэдынгөө ээлжээндэ авиа заводой барилгашад прибор бүтээлгын заводой ашаглалгада үгтэхэ үедэ энэнэй урда тээхидэл адляар эстафетээ дамжуулан үгэһэн мэтээр эрхим түлөөлэгшэдөө тиишэ эльгээһэн байна.

Минии завод — минии омогорхол! Аха дүү арадуудай хани барисаанай шэдитэ хүсөөр бодхоогдоһон завод мүнөөшье хани барисаанай һүлдэ тэмдэг зангаараа үлөө. 23 яһатанай түлөөлэгшэд тэрэнэй цехүүдтэ ажаллана. Эсэгэтэймни хамта барилга дээрэ хүдэлһэн олон нүхэдынь Буряад ороной газар дайда дээрэ үг залгахаа найдамтай үндэһэ орхёо гэжэ заводой түрүүшын һуури табигшадай нэгэнэй хүбүүн би омогорхон ябадагби. Согтон залитан комсомол наһандаа эсэгэнэрэймнай ажаллажа ябаһан газарынь мүнөө үхибүүдэйнь түрэл һайхан нютаг болоо бшуу. Заводой хүдэлмэришэн угсаатанай балрта үдэрые һаяхан бидэнэр һайндэрлэбэбди. Филатовтан, Топскитон, Лапатан, Курочкинтан, Рабдановтан, Патутинтан, Олзоевтон — гэхэ мэтэ нэрэнүүд гансашье гэр булын бэшэ, доодо үетэнэй омогорхол болонхой.

Ажалай ветеранууд залуу үетэноо омогорхон харана. Заримдаа адаглангяар шэртэнэ хаш. Хүбүүд, басагадынь хэд, юуд болохоб? Түрэл заводоо найдамтай гарнуудта үгөө гээшэ гүбди? Би энэ асуудалда нигэжэ харюусаха байнаб: найдамтай даа. Заводой ветерануудай эрэлхэг ажал, үсэд нэтэрүү зангынь, үндэр эрмэлзэлынь залуу хүдэлмэришэдтэ һайн һайхан үльгэр жэшээ, баатаршалгын ёһотой һургуули боложо үгөө бшуу.

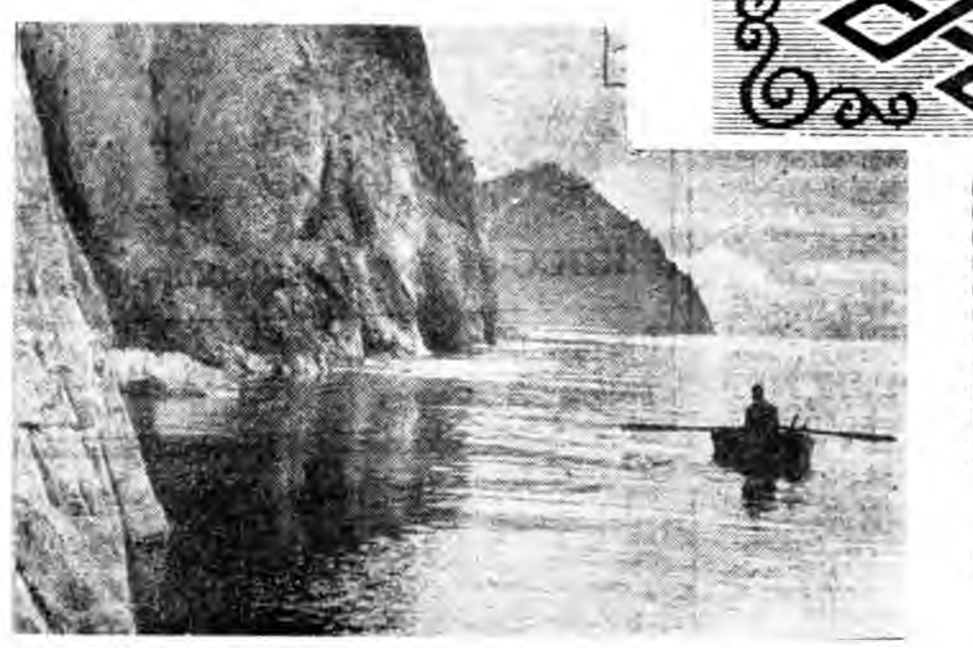
1942 оной шэрүүн үбэл би заводто ажаллахаяа ерээб. Дайн түлэг дундаа һэн. Хэдэн мянган хүдэлмэришэд фронтдо мордонхой байгаа. Тиимэһээ ветерануудай нэрлэдэгээр ёһоор, бидэнэр — ФЗУ-гайхидые болзорһооны хахад жэлээр урид һургажа гаргаад, заводто ажаллахыемнай эльгээһэн юм. Бидэнэршье хүсэ шадалаа гамнангүй ажаллаа һаабзабди. Аха нүхэдэйнгөө — хорёод онуудай комсомолшуудай арюун хэрэгые, үг заншалые минии үетэн нэрэтэй түрэ тэйгөөр саашань үргэлжэлүүлжэ шадаа.

Мүнөө цехтэм ажаллахаяа ерэһэн эдир хүбүүд, басагадые атаархангяар харадагби. Хүдэлмэришэдэй эрдэм һургуули энэнэй урда тээхидэ орхёдоо эрид дээшэлээ байна гэжэ омогорходогби. Мүнөө эрдэм номгүйгөөр холо ошохоёо болигдоо. Орёо оньһон техникэ — электровозуудые бидэ заһабарилнабди. Үйлэдбэриингөө ашаг олзын ургалтые, тэрэнэй техническэ түргэн дэбжэлтые хангаха сэхэ үялгатайбди. Мүнөө бидэнэр экономико хүгжөөхэ, наукын ёһоор үйлэдбэри эрхилхэ, хүтэлбэрилхэ замаар урагшаа дабшанабди.

Залуухан электрослесарь — намда бригада даалгажа үгэхэдэнь, эрдэм һургуулиингаа үшөө бага байһые онлгоод орхёо һэм. Тиигэжэ үдэшын һургуулида һураад, болбосоролой аттестат абааб. Һүүлдэнь түмэр замай техникумдэ һурагдаа. 1964 ондо техник-механигай дипломтой боложо баясаа һэм. 1968 ондо наманЕ дизельнэ цехэй начальнигаар томилоо. Нигэжэ минии үетэнэй олонхинь юрын хүдэлмэришэнһөө үйлэдбэриин командир хүрэтэр ургаһан байха.

Манай завод тухай, тэрэнэй хүдэлмэришэд тухай һайн һайхан олон баримта, гайхамшаг жэшээнүүдые олоор дурдажа болоно. Манай заводтол адли нимэ предприятинууд Буряад орондомнай хэдэн арбаадаар бии болонхой. Минии республикын индустриин хүгжэлтын эхиндэ дохёо үгэһэн, совет арадуудай хани барисаанһаа эхитэй түрэл заводоороо би омогорхоноб.

А. ОШИРОВ,
Улаан-Үдын локомотив-вагон заһабарилгын заводой дизельнэ цехэй начальник, Социалис Ажалай Герой.

Буряад ороной байгаалиин шэмэглэл — Байгал далай.

Байгал арадай ажахыдашье асари ехэ аша туһатай. Тиихэтэй хамта Байгалай эрье шадарай байгаали амаралтын газар боложо үгэдэг.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Байгал дээрэ.

Ф. СОРОКИНОЙ фото.

БУРЯАД АРАДАЙ ОНЬҺОН ҮГЭНҮҮД

Хүршэнэртэеэ эбтэй
ажаһуухаһаа
Хүндэтэй һайн юумэн
үгы.

* * *

Түрэл орон гээшэш
Түрэһэн эхэш мүн.

* * *

Сэдьхэлэйш һайн нүхэр
Шулуун хэрэмһээ
найдамтай.

* * *

Хүндэ туһалхадаа,
Өөртөө туһалнаш.

* * *

Ахир ганса хурганһаа
Арбан хурган хүсэтэй
даа.

* * *

Уулын харгыда хүлэг
танигдаха,
Уйдхар зоболондо нүхэр
танигдаха.

Николай ДАМДИН

УГ ГАРБАЛ

Урда сагта манай үбгэ эсэгэ
Уг гарбалаа дурдалсажа хүү
һэн.
Арбан табадахи, хоридохи үе
хүрэтэр
Алдангүйгөөр залгамжалжа
хэлэдэг һэн.
Үбгэд яараха бэшэ. Түрүү
онд
Үхибүүхэнине дуудаад, мүрд
эхилхэ
— Алил даа наашаа!
Харюусалши зонд
Али обогонбши? Нагасашни
хэм? Үтэр хэл
Абаһаа захалаад, үхибүүн
нэрлэжэ эхилх
Арбан хургаа һубариса дараа
гүйлгэж
Энэ эрдэмые хүбүүхэндэ—
Эсэгэ хоёрынь заагаа гээшэл
нигэжэ.
...Шэнээр, ондоогоор гарбала
уудална
Шэнэ угайнгаа шэжэр хууда
һэхэнэ
Арбан долоодохи оной солые
дууданал
Алим бэ угаймни эхин?
Энэл даа гэнэ
Ондоо, шэкэ нэрэнүүд—ураа
дээрэ
Ород нэрэ, украин, буряад,
латыш
Манда сүлөө, эрхэ байдал
түхеэр
Мандуулагшадые дурданалб
мэдын
Баранайнь залаадя—мүнхэдө
гэрэлтэй обо
Бэгша Ленинэй нэрэ баяраар
нэершэхэл даа.
Гансал нигэжэ совет үетэн
Гарбалаа мүнөө тоолонолди
бултада

Эндэ дэлхэй дээрэ
эгээл томо Саянай ГЭС
дохо юм.
ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Ени
баруун эрьсэдэхи котло
П. ДЕМЕНТЬЕВЭЙ фото

ХҮГЖЭЛТЫН ШАТАНУУД

Хакас орон

1971 ондо промышленностиин удельнэ хэмжээн Хакасай бүхы ажахын 80 процентһээ дээшэ болоһон, промышленна продукциин хэмжээн 1917 онойхидо орходоо 367 дахин ехэ болоһон байна.

* * *

Хакасай газар дайда дээгүүр хойшо урагшаа, зүүлжэ баруулжаа 700 километр утатай түмэр харгы гарана. Назаровска болон Томь-Усинска ГРЭС-үүдһээ электрын элшэ хүсэнэй лининүүд дүлии хүбшэ тайга, уужам талаар гарана. Зайн галаар хангагдаагүй булан, тосхон, һуурин Хакасида мүнөө үгы.

* * *

Абакан—Хакасай захиргаанай-соёл культурын түб, Сибириин залуу хотонуудай нэгэн 1931 оной январиин 20-до байгуулагдаа һэн. Анхандаа Абаканай Адаг гэһэн ехэ бэшэхэн тосхон эндэ байһан.

* * *

Мүнөөдэрэй Абакан — ехэ город, 100 мянган хүн эндэ ажаһуудаг. Завод, фабрика, һургуули, больница болон байрын гэрнүүд эндэ олоор бодхоогдоно, үйлсэнүүдынь асфальтаар хушагдана, ногооруулагдана. Промышленна 29 предприяти, 6 завод, 7 фабрика, 5 комбинат, тэрэнэй тоодо мяха-консервын комбинат, механическа завод, трикотажай, гуталай фабриканууд Абаканда бии.

30 жэлэй саада тээ Хакасида оройдоол промышленна 10 предприяти бии байгаа.

ГАЙХАМШАГ ДЭБЖЭЛТЭ

Хакасай үнгэрһэн хүшэр хүндэ байдал тухай наһатайшуулай хөөрэлдэхэдэ би өөрһөө ходо нигэжэ асуудагби: Октябриин агуу хубисхалай болоогүй һаа, хоёр дабхар дарлалта дороһоо гараха хэрэгтэнь хакасуудтаород арадай туһалаагүй һаань, би, Юрий Кокошников, хэн юун ябаха байгааби, хуби заяамни ямараар эрьехэ байгааб? Мүнөө үеын молибденэй нимэ комбинадта ажаллаха һэн гүш? «Белаз» түхэлэй хүсэтэ машинануудые жолоодохо һэн гүш? Сорск хотын нимэ һайн байрада ажаһууха һэн гүш? Гүрэн түрын дээдэ орган— Верховно Соведэй сессидэ хабаадахаяа Москва хото нисэжэ ошодог байха һэн гүш? Үнэн дээрэ. Октябриин хубисхалай мандаагүй һаа, би өөрынгөө үбгэ эсэгэнэртэл адли малай барлаг боложо, үзэг бэшэг мэдэхэгүй түлюур амитан ябаха һэн хаб. Тиихэ сагта область доторнай орой доол арба гаран һургуули бии һэн. Тэндэнь баяшуулай үхибүүд һурадаг бэлэй. Үгытэй малшанай хүбүүнэй эрдэм номдо һуралсаха тухай һанахашье аргагүй саг байгаа һэмнай. Тиихэдэ областиин дэбисхэр дээрэ нэгэшье хото город, предприяти, хүдэлмэришэнэй тосхон гэжэ байгаа юм аал? Хүдэлмэришэн ангиин түлөөлэгшэдшье хакасуудай дунда тон үсөөн һэн.

Шулуу нүүрһэ малтаа болодог ехэ бэшэхэн уурхайнууд, алта, зэд малтадаг хэдэн приниск, түмэрэй зүйлнүүдэй жаахан завод— революциин урда тээхи Хакасай завод—бүхы промышленность энэл даа. Тарян ажал мүртэй үгы һэн. Хаанта Россиин газар дээрэ ажаһуудаг бага арадуудай байдал һуудал манайл арадай энэ жэшээ дээрэһээ элеэр харагдадаг бэлэй.

Манай газар дээрэ байгаа болоһон юумые Колчагай сэрэгүүд бултыень һандаагаа. Тэдэниие һөргөөн бодхоохо хэрэгтэ манай нүхэд:ород, татар, украин, белорус болон бусад арадуудай түлөөлэгшэд ехэтэ туһалаа һэн. Совет арадуудай бүхы түлөөлэгшэдые барилганууд дээрэмнай тиихэ үедэ олоор харахаар һэн.

Ачинскһаа Абакан хүрэтэр һунаһан 400 гаран километр утатай түмэр харгы хадаа манай областиин түрүүшын эгээн ехэ барилганүүдай нэгэн бэлэй. Граждан дайнай һүүлээрхи хүшэр хүндэ үешье һаань, Совет правительство энэ харгы барилгада ехэхэн мүнгэ һомолоо һэн. Тиигэжэ 1925 ондо түрүүшын поезд Абакан ерэһэн юм. Энэ үдэрһөө хойшо Хакаси заха холын орон бэшэ болоо һэн. Россиин областьнууд болон аха дүү республикануудтай энэ түмэр харгы бидэниие холбоо. Тэдэ республикануудһаа машина, элдэб түхеэрэлгэ, барилгын материалнууд ерэжэ эхилээ. Он жэлнүүд үнгэржэл байгаа. Электрын элшэ хүсөөр түгэс хангагдаһан Абаһан-Новокузнецк, Абакан-Тайшет гэһэн түмэр замай лининүүд Хакасай газар дээгүүр татагдаа. Энэ лининүүдые барилгада манай ороной бүхы арадуудай түлөөлэгшэд хабаадалсаа гэхэдэ, алдуу болохогүй. Мүнөө үедэ дэлхэй дээрэхи эгээл ехэ барилга—Саянай ГЭС бодхоолгодо эдэнэр мүн лэ хабаадалсана. Түмэр замай хангалгын талаар Хакас орон Сибирь соо түрүүшын һууринуудай нэгые эзэлнэ.

Манай областьдо гансашье түмэр замай транспорт хүгжэнэ бэшэ. Областиин түбһөө хүдөөгэй районуудта самолёдууд нисэдэн ошоно. Тиихэдэ Абаканһаа зүг бүхэн тэшэ дардам харгынууд зурылдана. Енисей мүрэн дээрэ томо гэгшын порт баригданхай.

Совет засагай жэлнүүдтэ областиин промышленна үйлэдбэриин хэмжээн 300 дахин ехэ болоһон байна. Минии эдир залуу ябахынхида орходоо мүнөөнэй Хакаси гээшэмнай танигдахаар бэшэ болотороо хубилаа. Минии нютагые индустриин хизаар гэжэ нэрлэмээр. Эхэ орондоо шухала продукци үгэдэг промышленна 113 предприяти манайда бии! Ф. Э. Дзержинскиин нэрэмжэтэ Сорско молибденэй комбинат, Абаканай, Тейскиин түмэрэй рудагай уурхайнууд, Черногорскиин болон Изыхскиин шулуун нүүрһэнэй газарнууд — эдэ бүгэдэ тэдэ предприятинуудай тоодо ороно. Эдэмнай мүнөө үе сагай эрилтэдэ хүрэмэ түхеэрэлгэтэй, машинатай, зэмсэгтэ предприятинууд даа.

Совхозой тарялангууд. Урдананхида орходоо 30 дахин үргэдхэгдэһэн тарялангууд. Таряа хуряалгын халуун хаһын үедэ поли дээгүүр алхалын. Талын онгосонууд—комбайнуудай хүлхинөөн замхахагүй, гүйлдэһэн автомашинануудай жэрэлзээн таһархагүй.

Минии областиин үглөөдэр һайхан даа.

Саянай үйлэдбэриин комплекс! КПСС-эй XXIV съездын Директивэнүүд соо энэ комплекс тухай урматайгаар уншанабди. Ямар ехэ барилганууд эндэ бодохо гээшэб! Дэлхэй дээрэхи эгээл томо ГЭС, вагон бүтээдэг завод, алюминин, буладай шудхамал, үнгэтэ металл, хэмэл арһа, мрамороһаа хэгдэһэн зүйлнүүдые бүтээдэг мүнөөнэй предприятинууд. Хэхэ ажалнай айхабтар ехэ, эрмэлзэл, зоригжолнай мүншье ехэ.

Манай ороной арадуудай хани барисаанай агуу хүсэн тухай би дахин дахин бодолгото болоноб. Хамтын нэгэ зорилготой, эбтэй эетэй хүнүүд, арадууд юушье бүтээхэ байнал даа. Советскэ Союзай арадуудай хүшэ хүрэхэгүй юумэн үгы ёһотой. Арадуудай эбтэй эетэй булэ соо ажаһуужа, ажаллажа байһандаа хакасууднай омогтой, зоригтой. Үшөө 3 жэлэй саана областиин промышленна предприятинууд 400 миллион түхэригэй продукци үгэдэг һэн. Харин юһэдэхи табан жэлэй һүүл багта 1 миллиард түхэригэй продукци үгэдэг болохомнай.

Ленинэй орденто Хакас оромни танигдахаар бэшэ болотороо хубилаа. Урдань хакасуудай дунда хүдэлмэришэн ангиин, интеллигенциин түлөөлэгшэд үгы шахуу байгаа гэжэ дээрэ дурдаа һэм. Харин мүнөө манай барилганууд, промышленна предприятинуудта, совхозуудта хүдэлмэришэн шэнэ анги ажаллана. Тиихэдэ хэдэн мянган хакасууд дээдэ эрдэмтэй боложо, инженер, агроном, зоотехник, ветеринар болон бусад олон мэргэжэлнүүдые шудаланхай. Соёл культурын хүдэлмэрилэгшэдэй, эмшэлэгшэдэй, багшанарай олон тоото отряд манайда бии. Өөрын театр, «Жарки» гэһэн арадай ансамбль байгуулагданхай. Юһэн хакасууд СССР-эй Уран зохёолшодой холбооной гэшүүд. Уран зохёолшо Н. Доможаковай роман үнгэрэгшэ жэлдэ Москвада олон мянган хэһэгээр гаргагдаа һэн. Тиихэдэ М. Кильчичаковай зүжэг ороноймнай 80 гаран театрнуудта табигдана. Уран раашадаймнай бүтээл зональна. республикан выставкэнүүдтэ эльгээгд

СССР-эй арадуудай дүүгэй эбтэй булэ соо а һуужа, экономико болон ёл культурынгаа талаар хабтар ехээр хүгжэһэн кас орон тухай хоёр үг нигэжэ хэлэжэ болоно: хамшаг дэбжэлтэ!

Ю. КОКОШНИКОВ
Сорско молибден комбинадай жолоошо
РСФСР-эй Верхов Соведэй депута

ХАКАС АРАДАЙ ОНЬҺОН ҮГЭНҮҮД

Нүхэд арадуудай хани
барисаае
Нюдэнэй сүсэгыдэл гамнажа
яба!

***

Хани һайн нүхэдтэ
Хадын модон хүндэ бэшэ.

***

Мэндэшэлһэн хүн —
Мэндэ амар, хүхюун.
Мэндэшэлээгүйшэнь
Үүдэндэ хашагдаа.

***

Хабсагай Саянһаа
Үндэр хада үгы,
Хани барисаанһаа
Үнэтэй юумэн үгы.

ХҮГЖЭЛТЫН ШАТАНУУД

Хакас орон

Наймадахи табан жэлэй туршада областьдо 30 гаран предприяти хүдэлжэ эхилээ. Абаканай трикотажай болон гуталай фабриканууд, Черногорскын сэмбын, Ширинскэ һү-консервын комбинадууд, Означенско гэр барилгын комбинат ашаглалгада үгтөе.

* * *

Наймадахи табан жэлэй туршада промышленна үйлэдбэриин хэмжээн 2.2 дахин, ажалай бүтээсэ 2 дахин дээшэлһэн байна. 1971 ондо шулуу нүүрһэнэй предприятинууд 5 миллионһоо үлүү тонно «хара алта» Эхэ орондоо үгөө. Тиихэдэ түмэрэй руда, үнгэтэ металл малталга үргэдхэгдөө. Областиин леспромхозуud 1,5 миллион кубометрһээ дээшэ модо тушаагаа.

* * *

Хакасида совхозууд олоор байгуулагдаа. Мүнөө үедэ область дотор 47 совхоз, шубуунай 3 фабрика, мал шахадаг 5 совхоз, һуралсалай ажахы болон туршалгын станци хүдэлнэ.

* * *

1971 ондо область дотор нэгэ үнеэнһээ дунда зэргээр 2344 килограмм һүн һаагдаа. Энэмнай 1917 онойхидо орходоо 3 дахин ехэ болоно. Нооһо хайшалалга революциин урда тээхидэ орходоо 3,5 дахин ехэ болоо.

***

Революциин урда тээ Хакасида 7 оронтой нэгэ больница, нэгэ фельдшер бай... Мүнөө больницын 6... гаан, 300 фельд... пункт, хүүгэдэй оло... саад болон яслинууд... Эмнэлгын зурганууд... мянга гаран хүдэлмэр... шэд, тэрэнэй тоодо... врачнар хүдэлнэ.

* * *

1930 ондо областиин һургуулинуудта 16,7 ... һурагшад һурадаг һаа, 19... ондо 101 мянган үхибүүд... эрдэм ном шудалжа ба... Абаканай багшанарай д... һургуулида, техникумуу... 1... мянган студентнэр һурана.

***

Соёл культурын ... зургаанууд олошорсо: ... мын театр, арадай т... театр, хүгжэмэй 14 һур... ли, 259 клуб болон со... байшангууд бии.

[А]РАДУУДАЙ ЭБДЭРШЭГҮЙ ХОЛБООН

ХYГЖЭЛТЫН ШАТАНУУД

Тувын АССР

Ойн баяран түүхэтэ жэлдэ ...н һургуулинуудта 150 ...уу багшанар ажаллажа ...лбэ. Байгша ондо оро...нгоо хүдөө ажахын ин...нут дүүргэһэн 30 шахуу ...гэжэлтэд республикынгаа ...хоз, совхозуудта хүдэл... захалаа.

***

Тусхай дунда эрдэмтэй 8 ...а гаран, дээдэ һургуу...ай 5 мянган мэргэжэл... Тувын АССР-эй үй...бэридэ ажаллана.

***

...увын Арадай Респуб...ын Советскэ Союзтай ху...эяагаа холбоһон 1944 ...о медицинын оройдоол ... шахуу хүдэлмэрилэг... эндэ байһан юм. Харин ...өө республикын 160 ...шан бүхэндэ медицинын хүдэлмэрилэгшэ хүртэнэ. ...жэлтэ ехэтэй капиталис ...ынгдэ медицинын хоёр ...лмэрилэгшэ аяар 1300 ...ие аргална бшуу.

***

Тувын ниислэл хото — ...ылэй багшанэрай инсти...та, 168 дунда ба тусхай ...да һургуулинуудта 60 ...а шахуу хүбүүд, басагад ...ана. Республикын 10 ...ан хүдэлмэрилэгшэ бү...дэ 200 студент хүртэнэ. ...энь Англи, Франци, Ита..., ФРГ болон бусад гүрэ...удтэй сасуулхада, холо ...у.

Гушаад онуудай һүүл багта уран һайханай бүлгэмэйхидтэй уулзаха, хөөрэлдэхэ ушар гараа бэлэй. Тэдэнэй дундаһаа хурса һонор харасатай басаган онсо шалгарба. Энэ басаган бэлиг талаантай, заабол артист болохол байха гэжэ тухайлаа һэм. Теэд би эндүүрээгүйб. Мүнөө тэрэ басаган гансашье республикынгаа хүн зониие баясуулна бэшэ, харин оронойхмнай олон хото болон тосхонуудта тэрэниие хани халуунаар угтадаг гээшэ. Түрэл арадаа алдаршуулһан дуушан РСФСР-эй габьяата, Тувын АССР-эй арадай артистын нэрэ зэргэтэй.

Наадаһан рольнуудынь дууһан дурдаадшье яалайб. Гансахан дуу дурдамаар «Хемчик минии баян юм» дуунай текст би зохёогоо һэм. Энэ дуу Кара-Кыс Намзатовна Мунзук дүрбэ мянга дахин дууланан байна. Хүн зон одоо аяшархан шагнадаг.

Мэдээжэ артистнын хүби заяан тува эхэнэрэй хүби заяантай тон адли юм. Үхибүүд тухайдаа омогорхон хөөрэдэг. Нэгэ хүбүүниинь уран зурааша, хоёрдохинь лётчик болонхой. Нүгөөдүүлынь элдэбын мэргэжэлтэд болохоор һуража байна.

Совет засагай үедэ Тувын соёл культура танихын аргагүйгөөр хүгжэн һалбараа. Нёдондо жэлэй һүүл багта гүрэнэй филармониин артистнар орон соогуураа, гастрольдо ябаа һэн. Волго мүрэниие зубшаһан хотонуудаар ябаһан, мүн Ленинэй түрэл хото Ульяновск, тиигээд Москва хүрэжэ, концерт наада харуулһан байна.

РСФСР-эй габьяата, Тувын АССР-эй арадай артист В. Б. Оскал-оол гэгшын ударидалга доро гүрэнэй Москвагай циркдэ хэдэн арбаад жэлдэ Тувын бүлэг артистнар хүдэлнэ. Түби дэлхэйн олон оронуудаар ябалсаһан байха. Энэдхэг, Англи, Австрали болон олон бусад оронуудай хүн зон хани халуунаар угтаһан юм.

Уран һайханай бүлгэмэй бэлигтэн уласхоорондын фестиваль болон конкурснуудта оло дахин шалгаржа, түрүү һуури эзэлһэн байха. Хүгжэмтэ-драмын театрта тува ба ород хэлэн дээрэ гансашье манай авторнуудай зохёолнууд табигдана бэшэ, мүн ород, дэлхэйн классигуудай зохёолнууд найруулан табигдана гээшэ. Һаяхан Шекспирэй «Ромео ба Джульетта» гэжэ зүжэг тува хэлэн дээрэ табигдажа, хүн зониие баясуулаа.

В. И. Ленинэй ролиие гүйсэдхэһэн РСФСР-эй габьяата, Тувын АССР-эй арадай артист, 1971 ондо республикын Гүрэнэй шангай лауреат О. Д. Намдарай габьяае онсо дурдамаар. Тиихэдэ мэдээжэ композитор, РСФСР-эй габьяата ба Тувын АССР-эй арадай артист А. Б. Чыргал-оол гэгшын үүргэ айхабтар ехэ.

Үшөө нэгэ бэлигтэй һиилүүршэ дарханиие дурдангүй гаража болохогүй. Тэрэ болбол хсёр сагай — феодальна ба шэнэ Тувын түлөөлэгшэ юм. Газаа талаһаань тиимэшье гайхалтай бэшэ. Урдань үгытэй нүүдэлшэн ябаһан. Амандаа гал зуунхай, соморхоноор хубсаланхай ябахынь харахат. Теэд энэниие мүнөө танихагүй хүн үгы шахуу. Онсо өөрын маяг хэлбэритэй уран зураашан одоол энэ ха юм. Шулуу хоноожо, мүлижэ хэһэн зүйлнүүдынь нилээд олон выставкэнүүдтэ табигдаһан, һайшаагдаһан юм. Хутагаар һиилэжэ, хоножо һуудаг. Элдэб олон амитадай үрэ зурагуудые һиилэжэ бүтээһэниинь одоол гоё даа. Бэлигтэй һиилүүршэ дархан, Тувын АССР-эй искусствын габьяата ажал ябуулагша М. Х. Черзи бэлиг шадабаридаа һургуулиин үхибүүдые һургаһан байна.

Гушаад онуудаар, өөрын үзэг бэшэгтэй болоһоор, республикын залуушуулай газетэдэ редактораар хүдэлөөб. Манай газетэдэ элдэбын хүнүүд бэшэгшэ һэн. Бэшэг абахатайгаа хамта хаанаһаа, хэнһээ ерэһыень танижархихаш. Үзэг бэшэг арайл гэжэ мэдэхэ хүнүүд бэшэгшэ бэлэй. Тиигэжэ малшадай, ангуушадай ажабайдал элирхэ даа.

Мүнөө булта эрдэм һургуулитай болоо. Үзэг бэшэг арайл гэжэ холбожо, һанаһан бодоһоноо саарһан дээрэ эреэлжэ байһан тэрэ холын үе сагые зарим хүнүүд онлгохоошьегүйдөө болохо. Теэд тэдэнэр шэнэ байдал зохёон байгуулха хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаадалсаа бшуу.

«Газар хахалха», тиигээд «таряа ургуулха» тон шухала хэрэг соёл культурада хабаатай бэшэ гэжэ зариман хэлэдэг. Үгы, иимэ һанамжа тад буруу. Хоёр гү, али гурбан сар модон анзаһанда хүллөөд, газар хахалха үе саг байгаа. Бүхэли үдэр зобохош, гектарай дүрбэнэй нэгэ хубиие арайл гэжэ хахалхаш. Тиихэдэ мүнөө ямар бэ? «Булад агтаараа» хахалһан газарыень дурамбайгааршье хаража захадахагүйш даа. Урдань тарягаа хадуураар хадажа һалирхаш. Тиихэдэ мүнөө?.. Ушар иимэһээ мүнөө сагай искусствын, таряашадай бэлиг шадабариин урда һүгэдэмөөр болоо.

Совет уран зохёолой эгээ залуу Тува ороной зохёол тухай хэлэнгүй яажа болохоб. Манай уран зохёол Октябрьһаа эшэ үндэһэтэй. Урдань тувинецууд өөрын үзэг бэшэггүй байһан юм. «Гушаад онуудаар ном бэшэжэ эхилээ һэмди» гэжэ ахамад зохёолшоднай хэлэдэг.

Манай республикын уран зохёолшодой холбоон 1942 ондо байгуулагдаа бэлэй. Тиигээд ерэхэлээрээ, 30—40-өөд онуудта уран зохёолой үндэһэ һуури табигдаһан болоно бшуу. Эхи табигшадайнь нэгэн дээрэ дурсагдаһан зүжэгэй автор, КПСС-эй Тувын обкомой нэгэдэхи секретарь, Социалис Ажалай Герой С. К. Тока, уран зохёолшод С. Б. Пюбтю, Б. Д. Ховенмей болон бусад болоно. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай үедэ эдэнэр арад зонойнгоо һанал эрмэлзэлые ном соо тодо хурсаар харуулжа, бүришье мэдээжэ болоһон байна.

АРАД ЗОНОЙМ ЖАРГАЛ

1944 ондо Тувын арадай республика Советскэ Союзай бүлэдэ орожо, үндэһэн зохёолнай бүри хүсэтэйгөөр һалбаран хүгжөө. Долоон хүн СССР-эй уран зохёолшодой холбоондо ороо һэн. Манай зохёолшодой номуудые гансашье орон дотор бэшэ, мүн хариин оронуудта уншана. Жэшээнь, Гүрэнэй шангай лауреат С. К. Токын зохёолнууд гадаадын арбан дүрбэн орондо хэблэгдэжэ гараһан байна. СССР-эй арадуудай хэлэн дээрэ гараһыень үшөө дурданагүйбди. Зарим зохёолшоднай орден, медальнуудаар шагнагдаһан, республикын литературын ба искусствын габьяата ажал ябуулагшад болоһон юм. Олонхи зохёолшодоймнай номууд аха дүү совет арадуудай, жэшээнь, буряад, белорусс, украин, яхад хэлэн дээрэ хэблэгдэжэ гараһан байна.

Мүнөө тува уншагшад өөрын үндэһэн хэлэн дээрэ Пушкин, Лермонтов, Некрасов, Толстой, Шолохов болон аха дүү совет арадуудай зохёолшодой, мүн дэлхэйн классигуудай номуудые уншана.

СССР-эй байгуулагдаһаар табин жэлэй алдарта ойдо бүхы совет орон амжалта түгэс ерэхэ. тиихэдэ манай орденто Тува бүгэдэнһөө гээгдэнэгүй.

СТЕПАН САРЫГ-ООЛ,
уран зохёолшо, Тувын АССР-эй Верховно Соведэй депутат.

...Тувааасбест» комбинат СССР-эй байгуулагдаһаар ...лэй ойдо зорюулан «хадын лен» олзоборилхо ...гэз даабари болзорһоо нь урнд дүүргэбэ.
...РАГ ДЭЭРЭ: хүдэлмэрилшэдэй халаан ажалдаа га...
В. САВИНЫХ гэгшын фото.

ТУВА АРАДАЙ ОНЬҺОН ҮГЭНҮҮД

Олон горход нэгэдэбэл — мүрэн болохо, олон арад нэгэдэбэл — хүсэтэй болохо.

***

Шубуун уурхайтай, хүн нютагтан.

***

Хани нүхэсэл хүсыш нэмээхэ, хани нүхэр тулгаш болохо.

***

Хүн зон нэгэдээ һаа, уула хабсагай хүмэрюулхэ.

***

Баялигые арьбаланхаар, хани нүхэсэлдэ гаргаһан дээрэ.

***

Аха дүүгэй холбоон хабсагай, шулуунһаа бүхэ.

***

Һаланаар үмдэһэн хубсаһан хахарха, гамнаагүй нүхэсэл таһарха.

ШЭНЭ БАЙДАЛАЙ БАЯР

Коммунис парти, Совет засаг манай арадта ямар ехэ аша туһа хүргөөб гэжэ тоонто нютагайнгаа, түрэл колхозойнгоо жэшээ дээрэһээ би, юрын хонишон, эндэ хөөрэжэ үгэхэ хүсэлтэйб.

Хадата Алтайн урда хубидахи Чуй голоор, тэрэнэй нэгэ һалаа Тархата гэжэ горхоной хоёр бэеэр тэлэнгэд гэжэ нүүдэл үндэһэ яһатан, казах отогой айлнууд урдань ажаһуудаг, мал харууһалжа амидардаг байгаа.

Тархата, Мухор гэжэ нютагуудай үгытэйшүүл 1930 ондо 116 айлнуудһаа хамтын ажал байгуулжа, толобо хооһон газарта шэнэ байдал зохёожо эхилээ бэлэй. Тиихэдэ колхознай оройдоол 3 мянгаад хонитой, 200 толгой адуутай, 30 тэмээтэй, 250 үхэр болон һарлагтай, барилга, багажа зэбсэг гэхэдэ — юушье үгы байгаа.

Наһаараа мал дахажа, нүүжэ һуршаһан зониие нэгэ газарта байра байдалтай болгохо, соёл болбосоролдо хамжуулха, ном бэшэгтэ һургаха шухала байгаа. Тиин совет гүрэнэй халуун туһаламжаар колхоз түргөөр хүгжэн бодоо, хүсэтэй болоо. Урданай нүүдэл малшад шэнэ байдалда дадажа, түрэлхи гэр мэтэ колхоздоо түбхинөө һэн.

Үүлэнһээ дээшэ үндэр хадата шэрүүн байгаалита нютаг мүнөө танигдашагүйгөөр хубилаа, хүгжэн һалбараа. Мухор, Тархата гэжэ голнуудай уулзуур дээрэ үргэн салуу үйлсэнүүдтэй, үндэр гоё гэрнүүдтэй мүнөө үеын тосхон толорно.

Баян дэлгэр байдалай шэнжэ гансашье шэнэ барилгын дэлисэ бэшэ, хүн зоной ажаһуудалай үндэһөөрөө хубилан һайжаралгада эли тодоор харагдана. Манай колхозойхид оюун бодолоороше хүгжэн ургана, ажалай соёл болбосоролые дээшэлүүлнэ.

Колхозоймнай түбһэншэ ажалшад Горно-Алтайн хүдөө ажахын туршалгын станциин эрдэмтэдтэй нягта холбоо байгуулан хүдэлһөөр үниинэй. Тэдэнэрэй хамтын хүсэлэл оролдолгоор хөөбэри элбэгтэй ямаадай шэнэ үүлтэр бии болгогдоо. Эдэ ямаад хүйтэндэ ядадаггүй шэрхи, сүлхэ, үдэсэтэй, шанар һайнтай хөөбэри ехээр үгэдэг. Энэ шэнэ үүлтэр 1967 ондо СССР-эй хүдөө ажахын министерствын шалгалтаар тодоруулагдажа, «горно-алтайская пуховая» гэжэ үүлтэртэ ямаадай эхэ бии болоо гэжэ баталагдаһан юм.

Малшадһаа гадна, таряан ажалшад, механизаторнууднай эрдэмтэдтэй нягта холбоотойгоор ажаллана. Үндэр хадын шэнэ газар элдүүрилгэдэ, элдэб янзын тэжээлэй ургамалнуудые тарилгада үйлэдбэриин туршалгануудые үргэнөөр ябуулхаяа бэлэдхэжэ байнад.

Үнгэрһэн наймадахи табан жэл соо манай ажахыһаа Эхэ орондомнай түсэбһөө гадуур 1000 үлүүтэй центнер мяхан, 200 центнерһээ дээшэ нооһон, ямаанай 1950 кг үнэтэ хөөбэри тушаагдаа һэн. Бүхы түрэлэй малай тоо толгойе олошоруулха даалгабари үлүүлэгдэһэн байна.

Мүнөө колхоздомнай ганса хонидой тоо толгой 30 мянганһаа дээшэ болоо.

Ажахымнай амжалтатай хүгжэхэ бүри олзо оршонь ургана, колхозой гэшүүдэй байдал һуудалай хэмжээн дээшэлнэ. 1965 онтой сасуулбал колхозоймнай олзо доход 465 мянган түхэригөөр дээшэлээ, колхознигай ажалай салин хүлһэн промышленна предприятиин мэргэжэл һайнтай хүдэлмэрилшэнэйхитэй адли болоо.

Манай эрхэ байдалда хонишод, малшад урдаа хараха ажалшаднай, нэн түрүүндэ тэдэнэрэй хүсэлэл оролдолгын ашаар колхознай улам баяжана, колхознигуудай хүхюун жаргалтай ажаһууна. Холын, үндэр хадын бэрхэшээлтэй газарнуудта һалхи хүйтэн соогуур манай суута малшад даажа абаһан хамтынгаа мал харууһална, арьбадхан олошоруулна. Тэдэнэрэй дунда нам шэнги хонишод Мамый болон Соён Куряповтан, Михаил Шартланов, Ялкын Тулесова, Ворул Бошкунов болон бусад үнэн сэхэ ажалай эрхим жэшээ харуулнад. Бидэнэр, наһажаал малшадые халан абаха залуу үетэнэй дороһоо гаража байһанда бүришье урмашамаар. Абаад үзэе. Анна Кереxсебесова ехэл шуналтайгаар хонишоной орёо хүндэ мэргэжэлые шудалжа байнхай. Нютагтаа хүндэтэй хүн байһанайнь тулада нүхэдынь Анные ВЛКСМ-эй XV съездын делегадаар һунгаа һэн. Мүн нүгөөдэ залуу бэрхэ хонишон Боробала Тахановае колхозоймнай түрүүлэгшэ Ташкен Иванович Сейсекенов магтаха ёһоороо магтадаг. Февральда хонидые хурьгалуулха туршалга бултанһаа түрүүн Таханова эхилжэ, туһалагшад Борис, Валентина Ногоймановтантаяа хамта шэнэ үүсхэлэйнгээ аша туһые бодотоор харуулжа шадаа, мүнөө тэрэнь хаа хаанагүй дэлгэрээ.

Шэнэ үүсхэлэй аша үрэнь сэгнэшэгүй ехэ. Теэд малшадай һанаан амарнагүй. Партиин XXIV съездын шиидхэбэринүүд ажалай шэнэ амжалтануудта уряална.

Юһэдэхи табан жэлэй туршада манай колхоз 25800 центнер мяха, 4955 центнер нооһо, 150 центнер хөөбэри гүрэндөө тушаахаар хараална. Иигэжэ урдахи жэлнүүдэйхиһээ нилээд ехэ ургалта үгэхэ байнабди.

Манай орденто ажахын эбтэй эетэй гэшүүд, минии түрэл нютагайхид хараалһанаа бэелүүлхэ хабатайбди. Гүрэндэ мяха, нооһо худалдалгаар энэ жэлэй түсэб болзорһоо урид үлүүлэн дүүргэһэн амжалтамнай хаба шадалыемнай гэршэлнэ. Иигэжэ СССР-эйнгээ табин жэлэй ойн баярта ажалай бэлэг бариһан байнабди.

Д. ДЖЕКЕНОВА,
Горно-Алтайска автономито областиин Кош-Агачска районой Ажалай Улаан тугай орденто «Мухор-Тархата» гэжэ колхозой Ленинэй орденто ахалагша хонишон.

АЛТАИН АРАДАЙ ОНЬҺОН ҮГЭНҮҮД

Үнэниие бэдэрбэл — нүхэсэ, хани нүхэсэл ажалаар шэрээгдэдэг.

***

Арад зон хододоо мүнхэ, арадһаа таһарһан хүн хосордог.

***

Өөрөө үхэхэһөө айнгүй нүхэрөө абарһан дээрэ.

***

Сэхэ хэлэһэн үгэ үнэн нүхэрэй шэнжэ.

Хадалиг Алтайн малшад эрдэмтэдтэй хамта нүхэсэн хүдэлжэ хонидойнгоо ашаг шэмые эрнд дээшэлүүлээ.
ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Хадын бэлшээридэ.

ХYГЖЭЛТЫН ШАТАНУУД

Хадалиг Алтай

Совет засагай тогтохоһоо урид хадалиг Алтайда промышленна предприятинууд байгаагүй юм. Мүнөө область дотор 40 гаран томо предприяти тоологдоно. Юһэдэхи табан жэлэй туршада продукци үйлэдбэрилгэ 42—46 процентээр дээшэлхэ. Ой модоной, хүнгэн, модо болбосоруулгын, һүнэй, эдеэ хоолой промышленность саашадаа улам түргэнөөр хүгжэхэ байна.

***

Һүүлэй 50 жэлэй туршада мал ажалай продукци үйлэдбэрилгэ ехээр ургаа. Жэшээлхэдэ, мүнөө 100,5 мянган толгой эбэртэ мал тоологдоно. Хони, ямаанай тоо 10,3 дахин олошороо гэхэ гү, али мүнөө 1 миллионһоо дээшэ толгой тоологдоно.

***

Юһэдэхи табан жэлдэ 193 мянган үнеэн оньһон техникын ашаар һаагдаха, уһалагдаха, 6 мянган үнеэнэй наг шэбхэ гаргаха, тэжээл үгэхэ хүдэлмэри оньһожоруулагдаха байна.

***

Түсэбтэ табан жэлэй эсэсгэ 60 мянган гектар сабшалан һайжаруулагдаха, 13—14 мянган гектар газар уһалагдаха, тэрэшэлэн олон жэлэй ногоон 1971 ондо 27 мянган гектарһаа, 1975 ондо 66 мянган гектар болгог дохо.

***

Табан жэлэй туршада мал ажалай продукци жэл бүри үйлэдбэрилгэ (мяхан—39 процентээр, нооһон—14 процентээр) дээшэлхэ.

***

Үсөөхэн хуудаһанһаа бүридэһэн «Кызыл-Кю» гэжэ алтайн түрүүшын үзэглэл Барнаулда 1921 ондо хэблэгдэһэн юм. Мүнөө номой хэблэлэй Горно-Алтайска отделени 100 мянган хэһэг ном (гол түлэб национальна хэлэн дээрэ) хэблэн гаргана.

***

Хадалиг Алтайда мүнөө юрэнхы эрдэмэй 200 һургуули (84 һургуулидань алтайн хэлэн дээрэ ном заагдана), 3 институт, 9 училищи болон техникум, эмнэлгын 266, соёл-гэгээрэлэй 400 гаран эмхи зургаан тоологдоно.

ЛЕНИНЭЙ ЗААҺАН ЗАМААР

[Х]YГЖЭЛТЫН [Ш]АТАНУУД

[Еврей]ейн автономито область

...енинэй орденто Еврейн ...омито область 38 жэ...саяа тогтоһон. Урдань ... ой тайгын байһан га... шэнэ город, хүдэлмэ...эдэй, колхоз, совхозуу... тосхонууд урган бодоо. ...ышленна томохон пред...нкууд эндэ баригдаа. ...областиин тарилгын тал... энэ үедэ дүрбэ дахин ...олгогдоһон байха юм.

***

...эл бүри 5 техникум, ... дүүргэһэн 100 га... мэргэжэлтэд областиин... ...адай ажахыда, меди..., соёл гэгээрэлэй эмхи ...ануудта хүдэлхэһөө ..., Хабаровска хизаарай ... райснуудта ажаллана.

* * *

...астьдо 163 кино-түхеэ... тодхогдонхой, 118 ... Соёлой байшан, 100 ... библиотека, 138 дун... хүгжэмэй 7 һургуули ...юм. 1000 хүн бүхэндэ ... хэһэг газетэ, журнал ...нэ.

Хэды жэлэй урда манай колхоз өөрын музейтэй болоо юм. Тэрэнэй экспонадуудтай танилсаһан хүн нютагтамнай хамтын ажалай яажа эмхидхэгдэһые, ажахымнай яажа хүгжэһые һайн мэдэхэ болодог. Түбхын түрүүн колхозоймнай Улаан туг харагдадаг. Тэрээн дээрэ эрхим ажалайнгаа түлөө шагнуулһан Ажалай Улаан Тугай орден хадаатай байдаг.

1930 ондо гүрэнэй баруун областьнуудһаа ерэһэн түрүүшын еврейнүүд эндэ (урдань хүнэй ажаһуугаагүй тайгын дунда) модон гэр сабшажа ороһон юм. Тэрээхэн гэрһээ манай Валдхейм (еврей хэлэнһээ оршуулхада — ойн гэр) гэжэ һуурин эхилһэн түүхэтэй.

Музейн экспонадууд олон һонин баримтануудтай таниие танилсуулха. Жэшээнь, 1936 ондо манай колхоз 216 гектар тарилгын газартай, 42 гахайтай, 932 түхэрнг 10 мүнгэнэй зөөритэй байһан. Манай колхоз, бүхы Еврейн автономито областьдо адли, олон яһата совет эрхэтэнэй бүлэ болонхой, СССР гүрэнэй аха дүү республикануудай хүн зоной аша туһаар ажахымнай жэлһээ жэлдэ хүгжэнэ. Колхозоймнай олзо доход 2,5 миллион түхэриг болодог. Октябриин революциин 50 жэлэй ойе угтуулан, Бүхэсоюзна мүрысөөндэ хабаадажа илаһанайнгаа түлөө колхоздомнай КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй ба ВЦСПС-эй Улаан туг хэтэ мүнхэдөө хадагалжа байхаар барюулагдаа һэн.

Мүнөө үедэ манай колхоздо дүрбэн комплексно бригада хүдэлнэ. Тэдэнэй элдүүрилдэг газар 2.223 гектар болодог. 29 автомашина, 89 трактор, таряа ба силос хуряадаг 12 комбайн болон бусад ехэ техникэ хүдэлнэ. 2.481 эбэртэ бодо мал бии. 1971 ондо колхознай 2.404 центнер мяха, 21.637 центнер һү, 29.072 центнер овощ гүрэндэ худалдаа һэн. Харин мүнөө жэлдэ, СССР-эй байгуулагдаһаар 50 жэлэй ойе угтуулан, колхознай бүри ехэ продукци гүрэндэ худалдаа.

Хэнэйшье мэдэһээр, хүн зомнай ганса ажал хэжэ жаргалаа эдлээд байдаггүй. Тэдэнэй һуудал байдал колхозоймнай эхин тогтогшоһоо танихын аргагүйгөөр хубилаа юм. Зээлэн һууритай автобусууд һууринуудай хоорондын дардам харгынуудаар гүйлдэдэг. Тосхондомнай силикатна хирпинсээр баригдаһан хоёр квартиратай, досоогоо һайн түхеэрэлгэтэй гэрнүүд олошорно. Эдэ гэрнүүдэй газаа һайн огород, саад харахат. Гэр бүхэнэй оройдо телевизионю антеннэнүүд байха. Дунда һургуулинуудай, ясли-садуудай, соёл ордонуудай мантан байшангууд, эмхи зургаануудай гэрнүүд, гостиница, магазин, больница, стадион, хүн зоной ажаһуудалай эрилтэ хангаха комбинат... Эдэ бүгэдэ түйлалтанууд манай колхоздо ажалладаг олон яһатанай—ород, еврей, украин, белорус, татар, мордвин болон бусад яһатанай эршэтэ ажалай, эбтэй эетэй оролдолгын үрэ дүн гээшэ.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын агууехэ дайнда ябахадаа би СССР гүрэнэйнгөө яһатан бүхэнэй түлөөлэгшэдтэй нүхэсөөд, сүг дайлалдааб, туһалуулаашьеб. өөроошье туһалааб. Тиимэһээ манай гүрэнһөө, социалис оронуудһаа хүсэтэй, бата бэхи, илагдашагүй, хэтэ мүнхэдөө оршохо гүрэн дэлхэй дээрэ үгы гэжэ батаар этигэдэгби.

Колхозойнгоо ажалай түрүүшүүлээр омогорхонгүй энэ хэлэгшээ дүүргэжэ шадахагүй байнаб. Социалис Ажалай Герой Мария Покатыло, Ленинэй ордентод — һаалишан Анна Клышта, овощ ургуулагша Мария Брахманова, орденто һаалишан Фрида Куперман, овощ ургуулагша Анна Логвинская, бригадир Василий Елютин, хартаабхашан Николай Крамар болон бусад Алас-Дурнын түрүү хүнүүдэй тоодо оронхой. РСФСР-эй габьяата агроном Рахиль Григорьевна Фрейдкинагай нэрэ холуур суурханхай. Тэрэ манай сельсоведэй түрүүлэгшэ Рива Евсеевна Вишиникинатай хамта СССР-эй Верховно Соведэй депутадуудаар һунгагданхай.

Мүнөө би СССР-эй арадуудай манай колхоздо туһалдаг аша үрын жэл ерэхэ бүри ехэ боложо байһые тэмдэглэхэ ёһотойб. Энэ туһаламжань — шэнэ шэнэ машинанууд, элдэб янзын үрэһэн, үрэжэл һайнтай үтэгжүүлгэнүүд, янза бүриин эдлэл, сэсэн ухаанай номууд, эрдэм бэлигэй дээжэ гэхэ мэтээр дамжуулагдан, колхозоймнай хүн бүхэндэ хүрэн ерэдэг гээшэ. Энэ һайхан холбоо барисаанаймнай гэршэ — жэлһээ жэлдэ олон шэнэ айл гүрэнэй баруун хизаарнуудһаа ерэжэ, манай Валдхейм һууринда түбхинэнэ.

Манай колхозой олон үндэһэ яһанай гэшүүдэй бүлэ дээрэ СССР гүрэндэмнай Ленинэй национальна политикын яажа бэелһые хара жа болоно. Дэлхэйн сионистнуудай хайшаншье гэжэ хардаа һаа, манай арадуудай хани нүхэсэл зандаа байха. Юундэб гэхэдэ, үндэһэ яһанай илгаагаар бэшэ, харин ангиин талаар нэгэдэнхэй, нэгэ коммунис партиин туг доро жагсанхайбди. Тиимэһээ Эхэ оронмнай нэгэ, нэрэнь — СССР! — гээд үнинэй колхозник Лейба Эльевич Резнигэй һаяхан колхоздомнай болоһон ажалшадай ниитын суглаан дээрэ хэлэһэн үгэнүүдые дурдаха дурам хүрэнэ.

Оронойнгоо эбтэй арадуудай бүлэ соо манай колхозникууд КПСС-эй XXIV съездын шиидхэбэринүүдые амжалтатайгаар бэелүүлжэ байна.

В. ПЕЛЛЕР,
«Знамя Ильича» колхозой түрүүлэгшэ, КПСС-эй Центральна шалгалтын комиссиин гэшүүн, СССР-эй Верховно Соведэй депутат, Социалис Ажалай Герой.
Еврейн автономито область. Биробиджанска район.

БИРОБИДЖАН. Үргэн ехэ ороноймнай бүхы заха хизаарнуудта тон адляар эндэшье гэр байрын барилга үргэнөөр ябуулагдажа байнхай.
ШЕСТОПАЛОВАЙ фото.

50 СССР

ХҮГЖЭЛТЫН ЗАМ ЗААГША

Хусейн Фахми, Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Совеđэй гэшүүн

Агууехэ Октябриин социалис революци хүн түрэлтэнэй түүхэдэхи эрид хубилалтын үе байһан. Тэрэнэй ашаар урдын хаанта Россин арадууд элдэб янзын, тэрэ тоодо национальна дарлалтаһаа сүлөөрһэн юм. Хаанай «ордоной дэргэдэхи идеологуудай» зүгһөө үүдхэгдэдэг, арадуудай хоорондын хёмороон ба дэбэргэгдэдэг национализм сүм усадхагдаа.

Россида национальна асуудалай хайшан гээд шиидхэгдэһые шэнжэлхэдэ, агуу Ленинэй сэсэн мэргэниинь, гүрэнэй байгуулалтын орёо асуудалнуудта ангиин тала баримталан, тон наринаар хандадаг байһаниинь бүдэнише гайхуулна. Нацинуудай адли тэгшэ эрхэ тушаа тэрэнэй соносхоһон гол ёһонууд дэлхэй дээрэхи анха түрүүшын социалис гүрэн — Совет Социалис Рѐспубликануудай Союз тогтоолгын үндэһэн болоо.

Энэ гүрэн адли тэгшэ эрхэтэй арадуудай һайн дуранай нэгэдэл хайшан гээд байгуулхаб гэһэн жэшээ бүхы дэлхэйдэ харуулаа, Тиимэһээ СССР-ые байгуулһан ушар колониальна, бэеэ даагаагүй оронуудай арадуудта айхабтар ехэ нүлөө үзүүлһэн, тэдэндэ этигэл найдабари түрүүлһэн, тэмсэлэй зам заажа үгэһэн байна. Эдэ оронуудай олонхидонь коммунис партинууд эмхидхэгдэнхэй. Совет гүрэн Инди. Хитад, Египет, Иран ба бусад олон оронуудтахи национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөе дэмжэһэн байха юм. Гэхэтэй хамта Совет гүрэн уласхоорондын асуудалнуудые дайгаар шиидхэхэ ябадал буруушаагаад, ниитын ондо ондоо байгуулалтатай гүрэнүүдэй амгалан ёһоор харилсан оршохо ёһо гурим сахихые уряалаа. Энэнь уласхоорондын харилсаануудтахи тон шэнэ шэнжэнүүд байгаа бшуу. Империалис гүрэнүүдэй засаг баригша бүлэгүүд эб найрамдал, сүлөөтэ байдал, демократи тухай ходо шашалдадаг. Теэд тэрэнь хооһон үгэ болошоно. Юундэб гэхэдэ, эдэ оронууд уласхоорондын эрхэдэ хабаатай юрын гурим ёһонуудые ходо эбдэнэ ха юм. Советскэ Союз энээнһээ тад ондоо политика бариматалан, эб эетэй байхые, өөһэдынгөө байдал өөһэдөө тодорхойлхо, бүхы арадуудые сүлөөрүүлхэ гэһэн уряагаа бодото ябуулгануудаар баталдаг. Империалис түримхэй ябуулганuудые буруушаан тэмсэгшэ Индохитадай, Дүтын Зүүн зүгэй арадуудай тэмсэлые Советскэ Союзай дэмжэдэг ушар мүнөө сагай гайхамшаг жэшээ болоно. Совет гүрэнэй байгуулагдаһаар 50 жэлэй ойдо бэлэдхэлэй үеэр Европодо хабаатай асуудалнуудые шиидхэхэ шухала ябуулгануудай хэгдэһые, Москвада болоһон совет-американ хэлсээнүүдэй амжалтатайгаар үнгэрһые... эб найрамдалай түлөө тэмсэлшэд тэмдэглэнэ. Эдэ бүгэдэ—СССР-эй ленинскэ гадаадын политикын илалта, Совет гүрэнэй байгуулагдаһан гол илалта бэшэ аал? Совет гүрэнэй байгуулагдаһан дүй дүршэл һаянай бэеэ даанги болоgшо гүрэнүүдтэ ехэ һонирхол үүсхээ. Эдэ гүрэнүүдэй олониинь капиталисбэшэ хүгжэлтын замда оронхой. Тэдэндэ Совет гүрэн түһална.

Гэхэ зуура, национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөнэй яһала ехэ амжалтануудые туйлабашье һаань, тэмсэлэй зам үшөөл ута байна. Мүнөө Индохитадта, Дүтын Зүүн зүгтэ, Анголо, Мозамбикада, дайнай боложо байһан бусад орон нютагуудта империализм аюул тохёолдуулһаар байна. Тиимэһээ империализмда эсэргүү дэлхэйн бүхы хүсэнүүд хашалта дарлалтын гурим үгы хэхын, бүхы арадуудые бэеэ даанхай, адли тэгшэ эрхэтэй болгохын түлөө тэмсэлдэ нэгэдэхэ ёһотой.

(АПН).

КОНКУРСЫН ДҮН СОГСОЛОГДОБО

ССР Союзай байгуулагдаһаар 50 жэлэй алдарта ойн һайндэртэй дашарамдуулан газетын хуудаһануудта «Манай үеын хүн» гэһэн очеркнуудай конкурс соносхогдоһон байгаа. Энэ конкурсдо хамтадаа хори гаран очерк орожо, газетэдэ тунхаглагдаһан юм. Тус конкурсдо хүдөө бэшэгшэд С. Банзаракцаев (Ярууна), Ф. Цыденжапов (Захаамин), Г. Бадмаева (Хэжэнгэ), В. Галсанов (Аха) болон бусад нүхэд эдэбхитэйгээр хабаадалсажа, очеркнуудые эльгээһэн байгаа.

Конкурсын дүнгүүд һаяхан согсологдобо. Нэгэдэхи шанда (100 түх.) хүртэхэ очерк конкурсдо ороогүй гэжэ жюри шиидхэбэри гаргаһан байна. Редакциин хүдэлмэрилэгшэ **М. Намжиловай** майн 6-да толилогдоһон «Зоной этигэл» гэжэ очерк хоёрдохи 75 түхэригэй шанда хүртэбэ. Энэ очерк темээрээ, уран гоёор бэшэгдэһээрээ бусадһаа һайнаар сэгнэгдэбэ гээшэ.

Гурбадахи шан (50 түх.) Яруунын аймагай Эгэтын-Адагай дунда һургуулиин багша **С. Банзаракцаевай** сентябриин 8-да толилогдоһон «Минии нүхэр—коммунист», редакциин хүдэлмэрилэгшэ **Г. Дашабыловай** «Таладаал гарахадаа сэдьхэлни амардаг» (газетын июлиин 19-нэй номер) гэһэн очеркнуудта үгтэхэ болоо.

Конкурсын гуримай ёһоор урмашуулгын табан шан (тус тустаа 20 түхэриг) тогтоогдоо һэн. Энэ шанда «Хэжэнгын гол» гэжэ аймагай газетын редакторай орлогшо **Г. Бадмаевагай** «Бэрхэ багшань», Захааминай аймагай Утаата нютагта ажаһуугша **Ф. Цыденжаповай** «Хүдөөгэй эмшэн», редакциин хүдэлмэрилэгшэ **Ц. Дондогойн** «Сүүдхэдэ хэды час бэ?» гэһэн очеркнууд хүртэһэн байна.

«Манай үеын хүн» гэһэн очеркнуудай конкурсдо эдэбхитэйгээр хабаадалсаһан журналистнууд болон хүдөө бэшэгшэдтэ газетын редакци баяр баяр хүргэнэ.

* * *

«Манай үеын хүн» гэһэн конкурс Буряадай АССР-эй тогтоһоор 50 жэлэй ой болотор үргэлжэлүүлэе гэһэн олон дурадхал хүдөө бэшэгшэд болон эдэбхитэдһээ редакцида ороһон байгаа. Тэрэниинь хараада абажа, тус конкурс саашадаа үргэлжэлүүлэгдэхэ болобо.

Конкурсдо эльгээгдэжэ, газетэдэ толилогдоһон һайн очеркнуудай авторнуудые урмашуулхын тула иимэ шангууд бии болгогдобо гэбэл:

Нэгэдэхи нэгэ шан—100 түхэриг;
Хоёрдохи нэгэ шан—75 түхэриг;
Гурбадахи хоёр шан—тус тустаа 50 түхэриг;
Урмашуулгын гурбан шан—тус тустаа 25 түхэриг.

Хүндэтэ хүдөө бэшэгшэд, газетын эдэбхитэд, уншагшад! «Манай үеын хүн» гэһэн конкурсдо очеркнуудые бэшэжэ эльгээхыетнай хүсэнэбди. Очеркнуудаа иимэ адресаар эльгээхэдэтнай болоно: 670000, Улаан-Үдэ хото, Ленинэй үйлсэ, «Буряад үнэнэй» редакци. «Манай үеын хүн» гэһэн конкурсдо.

АЖАЛАЙ БААТАРНУУДАЙ НЭГЭН

Пётр Тимофеевич Лисов болон тэрэнэй нүхэдэй хөөрэлдэхые шагнахада, гол түлэб завод, цех, табан жэл тухай хөөрэлдөөн болохоёол һанадаг.

Коллектив соогоо хүндэтэй, үнгэрһэн табан жэл соо суутай болоһон Пётр Тимофеевич Лисовэй ажабайдалые ажал хүдэлмэритэй нягта холбоотойгоор хаража үзэхэ хэрэгтэй. Юуб гэхэдэ, ажал тэрээндэ жаргал асараа, ажалай хүсөөр олондо хүндэтэй болоо.

Энэ хүмнай Улаан-Үдын авиазаводой хүдэлмэришэн юм. Теэд тэрэ үдэрэй нормые минии үлүүлэн дүүргээд һуудаггүй, харин хэжэ байһан деталь бүхэнөө шэнжэлэн үзэдэг, шэнэ шэнэ онол аргануудые дурадхадаг, ашаг үрэтэй юумые үйлэдбэридэ нэбтэрүүлдэг ха юм.

П. Т. Лисовэй участогай ажал хүдэлмэри тон нарин, харюусалга ехэтэй ажал. Эндэ минии байжа, ажалай бүтээсын сагые удаарuулжа болохогүй.

Залуу хүдэлмэришэд П. Т. Лисовэй ажаллажа байхые атаархан харадаг, шадабаряарнь һонирходог юм.

Теэд нүхэр Лисов гансата дүй дүршэлтэй болоогүй ааб даа. ГПТУ дүүргэһэн залуухан хүбүүн һаяхан лэ түрүүшынгээ халаанда гараа бэлэй. Ажалай баян дүршэлтэй хүнүүд тэрээндэ туһалдаг байгаа. Пётр тиихэдэ түрүүшын бэрхэшээлһээ тунхаряагүй. Нэтэрүүгээр, оролдосотойгоор ажаллаа. Он жэлнүүдэй ошохо бүри дүй дүршэлынь баяжажа, шадабаринь хурсадаа, бэедээ найдадаг болоо.

Бүхы ажал хүдэлмэридэ харюусалгаяа мэдэржэ һураха гээшэ тон шухала бшуу. Түрүүшын үдэрһөө нүхэр Лисов ажалдаа тон харюусалгатайгаар хандажа эхилээ һэн. Тингэхэ зуураа, нарин нягта, сабяб гэмэ байһандаа, суг хүдэлдэг хүнүүдтээ магтуулжа эхилээ. Ажалдаа хүнһөө урид ерээд, һүүлдэ бусагша һэн гэжэ нүхэдынь мүнөө хэлсэдэг.

Һайн ажалайнь гэршэ — Ажалай Улаан Тугай орден Пётр Тимофеевич Лисовэй үбсүүе шэмэглэнэ.

С. ШАРИКОВА.

ШЭНЭ НЭРЭНҮҮД

Москвагай түлөөлэгшэ Вячеслав Бойко оронойнай суглуулагдамал командын гэшүүн юм. Тэрэ Россин чемпион, олимпиин нааданай урда үнгэргэгдэһэн мүрысөөндэ хоёрдохи һуури эзэлээ һэн.

Нүгөөдэ хоёр басагад Ленинград хотын ажалшадай дунда хүндэтэй боложо эхилһэн 17-той Галина Хряпина, 14-тэй Флора Гильмутдинова гэгшэд залуушуулай дунда үнгэргэгдэһэн мүрысөөндэ түрүү һуури эзэлһэн байна.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: Флора Гильмутдинова, Вячеслав Бойко, Галина Хряпина гэгшэд ээлжээтэ мүрысөөндэ.

ТАСС-ай фотохронико.

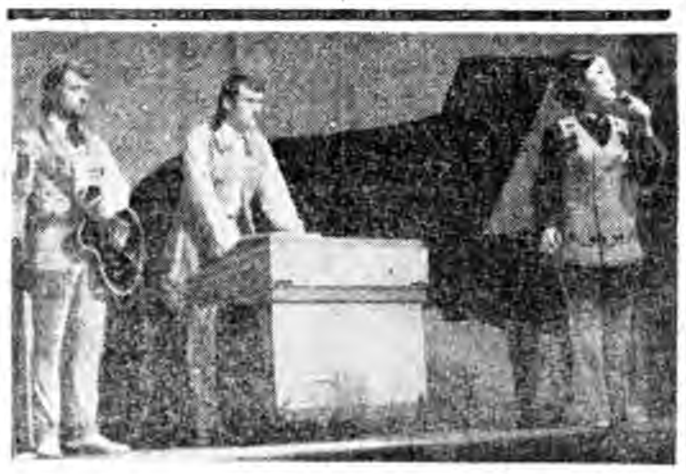
Игумнова түрүүлһээр

Шатараар городой түрүү һуури эзэлхэ мүрысөөнэй наймадахи уулзалгада мастерта кандидат Агафонов республикын чемпионка Игумноватай бирагүйгөөр, һаланаар наадажа захалба. Тиихэдэнь Игумнова хамгаалгагүй үлэһэн ноёндонь шанга добтолго хэжэ, хараар наадаһан Агафоновые мэгдэхээгээ, тухашаруулаашье. Аргаа барагдаһан Агафонов һүүлэй һүүлдэ шүүгдээб гэхэ баатай болоо.

Хоёрдохи хюлгэ дээрэ Хван Митыпов гэгшэдэй дунда шанга тулалдаатай наадан удаан саг соо үргэлжэлөө. Хван ноёнойнгоо урдахи хүбүү үгөөд байхадаа, бэрсээ гурбан хүнгэн бодоор һэлгэхэ аргатай болобо. Тиигэжэ һэлгээ һаань, республикын чемпион өөрынгөө ноёые мадһаа хамгаалжа шадахагүй байһан. Зүгөөр нимэ юумэн тохёолдоогүй. Энээниинь һамбаашалһан Митыпов наадаяа тэнсэлгээр дүүргэжэ шадаа.

Һүүлшын нааданай урда тээ Любовь Игумнова долоон очкотой болонхой, түрүүлжэ ябана. Шатаршад Залкинд —6,5. Пинягин, Агафонов, Митыпов—6, Брылев 5,5 очкотой болонхой. Түгэсхэлэй нааданда Игумнова Залкиндтай уулзаха юм.

М. ВАСИЛЬЕВ.

УЯНГАТА ДУУНАЙ ҮДЭШЭ

Һүүлэй үедэ аха дүү арадуудай уянгата һайхан дуу, хатарай ансамблиин артистнууд Улаан-Үдэ хотодомнай айлшалан ерэжэ, П. И. Чайковскиин нэрэмжэтэ хүгжэмэй училищиин концертнэ зал соо бэлиг шадабарла дэлгэжэ, үргэн ниитэ ажалшадыемнай баясуулдаг Солонхой.

Һаяхан манай республикын хүршэ Яхадай АССР-эй дуу, хатарай эстрадна ансамблиин бүлэг артистнууд һонирхолтой концерт харуулаа.

Үдэшын 8 саг. Айлшадайнгаа һонирхолтой концерт хараха дуратайшуул хүгжэмэй училищиин концертнэ зал соо багтахысаа сугларжа, шара хилэн хүшэгын һэхэргдэхые тэсэжэ ядан хүлеэнэд. Уданшьегүй зал соо огсом дорюун уянгата хүгжэм сууряатан зэдэлжэ, Яхаһаа ерэһэн айлшад нэрьемэ альга ташалгаар угтагдаба.

Ужам салуу концертнэ зал соо электрогитарын, мүнгэлмэл саксафоной, роялиин, элдэб янзын барабанай уянгата хүгжэм эршэтэйгээр соностожо, залуу артист Владимир Заболоцкий «Намарай дуунуудые» хангюурдаба. Һүүлээрнь дуушан Лариса Платонова «Минии газар» гэһэн дуу түрэл яхад хэлэн дээрээ гүйсэдхэбэ. Дуунайнгаа ирагуу аялгаар Яхадай алташадай, субад эрдэни шулуу малтагшадай, мэргэн ангуушадай, орошод болон загаһашадай эршэтэ ажалые магтана. Яхадай дууша басаган гол түлэб түрэл арадайнгаа дуунуудые хангюурдаһан байна. «Далай тухай дуун» гэһэн кинофильм соо гүйсэдхэдэг «Минии алдуу бэшэ» гэжэ дуу шэдамар бэрхээр, хонгёо хоолойгоор татажа, харагшадые мүн баясуулаа. Дэлхэйн арадай дуунуудые дууладаг Александр Коновалов азербайджан арадай «Богол», «Баясхалан хүргэнэб» гэһэн уянгата дуунуудые гүйсэдхэжэ, сугларагшадта хани халуунаар угтагдаа. Мүн яхад дуушан Елизавета Романова түрэл арадайнгаа суута үльгэрэй нэгэ һалаа арадай аялгаар дуулаа. Тэрэнэй хангюурдаһан «Намнии инмэл даа» гэһэн дуун гансашье аялга хүгжэмэйнгээ бэшэ, мүн удхынгаа талаар ёһотойл яхад залуушуулай омог болохоор соностоо һэн. Сергей Давидчук совет композиторнуудай эстрадна дуунуудые шадамараар, уянгатуулан дуулажа, олоной сэдьхэл хүдэлгөө.

Энэ үдэшын «эзэн» шэнгеэр харагшадтаа сэгнэгдэһэн Юрий Платонов түрэл арадайнгаа, мүнород, башкир арадай дуунуудые бардаастай бүдүүн хоолойгоор хангюурдажа, бэлиг шадабаритай байһанаа харуулаа. Тэрэнэй дуулаһан дуун соо яхад арадай хүндэмүүшэ хүхюун абари зан, олон түмэн арадуудай эбдэршэгүй хани барисаан элеэр харагдаха юм. Тиимэһээ зал соо сугларагшад тэрэниие нэрьемэ альга ташалгаар угтаа.

Тэрэшэлэн ансамблиин хатаршад Николай Турунтаев, Анатолий Антипин яхад,ород арадай хатарнуудые уян нугархайгаар гүйсэдхөө. Холын хойто зүгэй арадай «Орошод» гэһэн хатар гүн удхаараа олондо һонирхогдоо.

Эстрадын хүгжэмэй элдэб инструментнүүдэй аялга доро олон орео номернуудые харуулһан жонглёр Сергей Расторгуев баһал өөрын онсо бэлигтэй байһаараа илгарна. Гадна Яхадай АССР-эй культурын габьяата хүдэлмэрилэгшэ Александр Бадасьян аяар холын Армениин арадай «Манушак» гэжэ дуу гүйсэдхөө. Мүн тэрэнэй түрэл армян хэлэн дээрээ дуулаһан «Сэсэг» гэһэн дуун үнгын хангалтама сэрэгүүдэй далай эжэлүүдгүй һануулна.

Нэгэ үгөөр хэлэхэдэ, айлшадаймнай ССР Союзай байгуулагдаһаар алдарта 50 жэлэй ойдо зорюулан бэлдэһэн концертын программа удхынгаа талаар яһала гүнзэгы, баян байгаа. Хүршэ яхад арадай искусстватай танилсахаяа эндэ сугларһан харагшад яһала сэдьхэлээ ханангяар альга ташалдажа байгаа һэн. Тараха дээрээ «Уулзатараа баяртай, айлшалан ерэгты» гэһэн үгэнүүд зал сооһоо зэдэлбэ.

В. ЖИГЖИТОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: дуушан Елизавета Романова.

ХИЛЫН СААНАҺАА
радио • телефон • телеграф

СОФИ

НИИТЭ НЭГЭН ЖАГСААЛДА

ТАСС

СССР-эй илалта түгэс 50 жэлэй ойе болгар арад өөһэдынгөө ехэ һайндэр шэнгеэр тэмдэглэжэ байна гээд БКП-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, НРБ-гэй Гүрэнэй Совеđэй Түрүүлэгшэ Т. Живков, СССР-эй байгуулагдаһаар 50 жэлэй ойдо зорюулагдаһан баярай суглаан дээрэ үгэ хэлэхэдээ, мэдүүлбэ. КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Верховно Совеđэй, РСФСР-эй Верховно Совеđэй баярай хамтын суглаан олон үндэһэ яһатанһаа бүридэһэн совет арадай, дэлхэйн социалис байгуулалтын, уласхоорондын ба коммунис хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй, национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөнэй ехэ хуралдаан, түрүү үзэлтэй бүхы хүн түрэлтэнэй хуралдаан боложо үнгэрөө гэжэ тэрэ тэмдэглээ.

Уласхоорондын оршомдо КПСС-эй ба Совет гүрэнэй бэелүүлдэг политикатай бүрин һаналаа нэгэдэнэбди гэжэ Т. Живков тэмдэглэбэ.

БЕЙРУТ

Эзэмдэгшэдэй харата ябуулганууд

ТАСС

Ливанай хилэ дээрэхи байдалые Израилиин сэрэгшэд улам шахардуу шанга болгоно. Израилиин 2 самолет Ливанай агаарай дайда руу нэбтэрэн орожо, Набатия хото дээгүүр ниидээ. Ондоо хоёр самолет ороной урда захадахи Тир хото дээгүүр ниидэһэн байха юм.

Бейрудэй «Аль-Анвар» газетын мэдээсэһэнэй ёһоор, Ливанай урда хилые зубшуулан, Голанска үндэрнүүд тээшэ Израилиин сэрэгүүд татагдажа байнхай.

ҮНЭН СЭХЭ БҮХЫ ХҮНҮҮД БУРУУШААНА

Вьетнамда американ түримхэйшүүлэй үйлэдэжэ байгаа хархис ябуулгануудые бүхы түбинүүдэй үнэн сэхэ хүнүүд буруушаана. Вьетнамдахи дайе болюулжа, амгалан байдал һэргээхэ тухай хэлсээндэ дары гар табиха эрилтэ дэлхэйн олониитэ США-гай үмэнэ табина.

СОФИ. Вьетнамдахи дайе болюулха ба амгалан байдал һэргээхэ тухай хэлсээндэ США-гай правительство дары гар табиха ёһотой гэжэ болгар арад эб найрамдалда дуратай бүхы хүн түрэлтэнтэй хамта эрилтэ табина гээд Вьетнамтай һаналаа нэгэдэн талархагша Болгариин комитедэй тунхаглаһан мэдүүлгэ доторнь хэлэгдэнэ.

ПРАГА. Урда Вьетнамдахи дайе улам һүжэрөөлгэ, бэеэ дааһан байдалтай гүрэндэ — ДРВ-дэ американ авиациин зэрлиг бүдүүлигээр добтолжо байһан ябадал харата зорилгоёо бэелүүлгэдэнь Холбоото Штадуудта туһа хүргэжэ шадахагүй гэжэ Чехословакиин «Руде право» бэшэнэ.

ПАРИЖ. Вьетнамда эсэргүү американ империалистнуудай эзэрхэг түримхэй ябуулгаяа үргэдхэлгые, Вьетнамай Демократическа Республикын хото городуудые, һуурин тосхонуудые зэрлиг бүдүүлигээр бомбодолгыень Франциин ажалшад буруушаажа байһанаа мэдүүлнэ.

БОНН. Вьетнамай Демократическа Республикада эсэргүү хархис муухай ябуулгаяа Холбоото Штадуудай улам үргэдхэжэ байһыень Сүлөөтэ демократическа партиһаа бундестагта һунгагдаһан бүлэг депутадууд буруушааба.

ВАШИНГТОН. «Бомбодолгоёо болюулха!», «Хүн зониие олоор хюдахаяа болихо!» гэһэн уряа лозунгнуудые баринхай олон зуугаад хүн Сагаан байшангай дэргэдэ сугларжа, ДРВ-дэ эсэргүү американ эзэрхэг түримхэйшүүлэй харата ябуулгануудые эрид буруушааба.

ДАККА. Вьетнамда дайгаар ороһон американ империалистнуудай гэмтэ ябуулганууд Бангладешэй арад зоной дура ехээр гутааjжа байна. ДРВ-гэй хото городуудые, һуурин тосхонуудые зэрлиг бүдүүлигээр бомбодолго буруушааһан митингнүүд үнгэргэгдэнэ.

ТОКИО. «Американхид, Вьетнамай ойро бү хүрэгты!», «Холбоото Штадууд, Вьетнамдахи эзэрлиг түримхэй ябуулгаяа дары болюулагты! — гэһэн уряа доро олоной хабаадалгатай митинг парламентын байшангай дэргэдэ болобо. Ороной профсоюзуудай ба ниитын демократическа бусад эмхинүүдэй дэмжэлгэ доро Японой Коммунис ба социалис партинуудай үүсхэлээр энэ митинг эмхидхэгдээ.

Вьетнамдахи хархис дайгаа США дары зогсоожо, дэлхэйн энэ райондо амгалан байдал һэргээхэ тухай хэлсээндэ гар табиха ёһотой гэжэ митинглэ хабаадагшадай зүгһөө США-гай президентдэ эльгээгдэһэн телеграмма дотор хэлэгдэнэ.

Камбоджын патриодууд дайсанай бэхижүүлгэнүүдтэ хатуу сохилтонуудые дээрэ дээрэһээнь хэжэ байһаар.
ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Патриодууд дайсанһаа буляажа абаһан буунуудаараа дайсанай позициие буудажа байна.
ТАСС-ай фотохронико.

КАЛЬКУТТА

Индиин хүтэлбэрилхы партиин съезд

ТАСС

Ороной хүтэлбэрилхы партиин—Индиин Национальна конгрессэй ээлжээтэ, 74-дэхи съезд Баруун Бенгали штадай гол хотодо—Калькуттада нээгдэбэ. Социально-экономическа һалбаринуудта партиин ажал ябуулга, зорилгонууд тухай, ороной экономическа байдал тухай, мүн гол шухала бусад асуудалнууд съезд дээрэ зүбшэлэгдэхэ байна.

Индиин Национальна конгрессэй съезд партиин программна документнүүдые абажа, декабриин 29-дэ хүдэлмэреэ дүүргэхэ.

ПАРИЖ

М. ШУМАН ВО ВАН СУНГТАЙ УУЛЗАБА

ТАСС

Франциин гадаадын хэрэгүүдэй министр Морис Шуман ДРВ-һээ Парижда байдаг генеральна түлөөлэгшэ Во Ван Сунгтай уулзажа хөөрэлдэбэ.

ДРВ-дэ эсэргүү эзэрхэг түримхэй ябуулгануудаа США-гай улам үргэдхэжэ байһан тухайда Во Ван Сунг Франциин гадаадын хэрэгүүдэй министртэ элидхэбэ. ДРВ-гэй правительствын декабриин 22-то хэһэн мэдүүлгын текстые М. Шуманда барюулһан байна. ДРВ-гэй нютагуудые американ авиациин зэрлиг бүдүүлигээр бомбодожо байһыень энэ мэдүүлгэ доторoo эрид буруушаана.

«Эзэрхэг түримхэй ябуулгануудаа үргэдхэлгэдэ вьетнам арадай шанга харюу сохилто хэхээр шиидэнги байһан тухайдань министртэ элирхэйлэн хөөрөөб» гэжэ ДРВ-һээ Францида байдаг генеральна түлөөлэгшэ уулзалгын һүүлээр журналистнуудта мэдүүлбэ. «Оройдоол долоон хоногой турша соо ДРВ-гэй сэрэгшэд американ 54 самолет, тэдэнэй дунда «В-52» түхэлэй бомбардировщик буудажа унагаагаа», —гэжэ тэрэ тэмдэглээ. «Энэ хадаа манай арадай түгэс илалта туйлатараа тэмсэхээр шиидэнги байһыень гэршэлнэ», —гэжэ Во Ван Сунг хэлэбэ.

ПАРИЖ

ИНДОХИТАДТАХИ БАЙЛДААНУУД

ТАСС

Урда Вьетнамай олонхи провинцинуудта боложо байһан байлдаануудай үедэ Урда Вьетнаман патриодууд дайсанда шанга харюу сохилто хэнэ. Үнгэрһэн үдэрнүүдтэ Түбэй хада гүбээлиг газарай, эрье шадарай провинцинуудта эшээлһэн сайгон дахуулнуудай армиин бэхилэлгэнүүдтэ Арадай сүлөөлэлгын зэбсэгтэ хүсэнүүдэй подразделенинүүд 60 гаран добтолго хэһэн байна.

Контум хотоһоо урдуур Плейку провинцидахи дайсанай сэрэгэй аэродромые патриодууд буудаба. Тинхэдээ дайсанай 4 самолет гэмтээгээ. Артиллерээр буудаһанһаа уламжалан түймэр боложо, ехэ һомо хэрэгсэлнүүдтэй хэдэн складууд шатаагдаа.

Эрье шадарай Куангчи, Куангнам, Куангнгай провинцинуудта шанга тулалдаанууд боложо үргэлжэлһээр.

ХАНОЙ. (ТАСС) Меконг мүрэнэй адагтахи Митхо провинцида болоһон байлдаануудай үеэр Урда Вьетнамай Арадай сүлөөлэлгын зэбсэгтэ хүсэнүүд удаа дараалан амжалта, илалтануудые туйлаа гэжэ мэдээсэхэдээ, декабрь һарын түрүүшын хахадта Урда Вьетнамай патриодууд дайсанай 1300 солдат, офицерые хүлһөөнь буулгаһан, сэрэгэй 8 машина һандааһан, 3 бронекатер уһанда шэнгээһэн байна гэжэ Сүлөөлэлгэ гэдэг хэблэлэй агентство тэмдэглэнэ.

Декабриин 23-да Куангчи провинциин хойто фронтдо болоһон тулалдаануудай үедэ Арадай сүлөөлэлгын зэбсэгтэ хүсэнүүдэй ябаган сэрэгшэдэй подразделенинүүд сайгон армиин 250 солдат, офицерые хүлһөөнь буулгаһан, 2 танк, 3 ехэ буу һандааһан байна.

ХАНОЙ. (ТАСС). Вьетнамай Демократическа Республикын нютагуудые американ авиаци зэрлиг бүдүүлигээр бомбодоо. Декабриин 26-най һүни США-гай самоледууд Ханой хотые бомбодобо.

Декабриин 26-да Ханой хотодохи политехническэ институт, хүдэлмэришэдэй ажаһуудаг Нтиазунг гэжэ кварталые агаарай дээрмэшэд ракетээр буудаа. Энээнһээ уламжалан, амгалан зоной дунда алуулһан хүнүүд олон. Байрын гэрнүүд ехээр һандаргагдаа.

Даб дээрэ абтаһан баримтануудай ёһоор, декабриин 26-да ДРВ-гэй зенитчигүүд Ханой, Хайфон хотонууд шадар, Бактхай провинцида стратегическэ «В-52» түхэлэй 8 бомбардировщик буудажа унагаагаа. Тиигэжэ ДРВ-гэй газар нютагуудта добтолоод, буудагдажа унагаагдаһан американ самоледуудай тоо 4140-дэ хүрэбэ гэжэ Вьетнамай информационно агентство мэдээсэнэ.

ПРАВДА БУРЯТИ...

Нэгэдэхи хууда... РСФСР-эй Верховно С... дэй сесси дээрэһээ. «... бүлэбди» — түрүү ... Республикын ажахын... мэдээсэлнүүд.

Хоёрдохи, гурбадахи, ... бэдэхи хуудаһануудта: СС... эй байгуулагдаһаар 50 ... лэй ойдо зорюулагдаһан ... хай хуудаһанууд.

ЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАМ... УЛААН-ҮДЭ ХАРУУ...

18.00 — «Горн»— ... шадта зорюулагдаһан ... грамма. 18.50 — «Вер... ны» — Улаан-Үдын теле... диин телевизионно фи... 19.20 — «Үдэшын Ула... Үдэ» — телегазетэ. 20.0... «Шэнэ жэлэй ушарнууд» ... киноплакат. 20.15 — «... дөөгэй час». 21.15 — ... радна концерт.

«ОРБИТА» ХАРУУЛ...

21.35 — Эрхүүгэй те... студиин программа. 22.2... Концерт. 22.40 — «Зап... офицер» — уран һайх... фильм.

сагай уларил

Мүнөөдэр республика... торнай үүлэтэйшэг ... Байгал шадар, мүн хойто ... магуудаар зарим газа... бага зэргэ саһан ороxo ... руун тээһээ секундын 5-... метр хүсэтэйгөөр һалхи... Температура 9—14, ... гал шадар 4—9, Барг... най, Хурамхаанай, Бау... ба Захааминай аймагу... 17—22 градус, Улаан... дэ һүниндөө 19—21, ... төө 9—11 градус хүйтэ... лохоор хүлеэгдэнэ.

Декабриин 30-һаа ... риин 1 болотор нэгэ ... жэ, нэгэ бүрхэжэ байха... кабриин 31-дэ, мүн январ... 1-дэ Байгал шадарай, ... урда аймагуудаар зарим ... зарта саһан ороxo. Бар... тээһээ секундын 3—7 ... хүсэтэйгөөр һалхилха. Т... пература һүниндөө 22—... үдэртөө 12—17, Байгал ... дар һүниндөө 14—19, ... төө 7—12 градус, январ... 2—3-най үдэрнүүдтэ хо... аймагуудта һүниндөө 34—... 39, үдэртөө 20—25 гра... хүйтэн болохоор хүлеэгдэ...

Редакторай орлогш... М. Н. НИМАЕВ.

 ● Типография управления по делам издательств, полиграфии и книжной торговли Совета Министров БурАССР. Н-04688. Заказ № 141...